Тошкент ҳақиқати

№ 172 (10.421).

1992 йил 17 декабрь пайшанба

Баҳоси 3 сўм.

1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН НАШР ЭТИЛМОҚДА.

Вилоят ижтимоий—сиёсий газетаси

СЕШАНБА, ПАЙШАНБА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.

ТАШРИФ БАРАКАЛИ БЎЛАДИ

Аввал хабар берганимиздек, 15 декабрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Миср Араб Республикасига расмий ташриф буюрди. Қоҳира халқаро тайёрагоҳида Ўзбекистон Республикаси Давлат делегациясини Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак кутиб олди. Пойтахт тайёрагоҳида илк марта мустақил Ўзбекистоннинг давлат мадҳияси янгради, давлат бошлиқлари фахрий соқчилар сафи олдидан юриб ўтдилар.

Шу куни кечга яқин икки давлат раҳбарлари ўртасида музокара бошланди. Мулоқот чоғида Яқин Шарқдаги аҳволга, Ўрта Осиё республикаларидаги сиёсий ва иқтисодий вазиятга, халқаро муаммоларга оид масалалар муҳокама этилади. Ўзбекистон делегацияси аъзоларининг сўзларига қараганда, томонлар икки мамлакат ўртасида сиёсий, иқтисодий ва илмий-амалий муносабатларни, Ўзбекистон ва Миср руҳонийлари ўртасидаги алоқаларни ривожлантириш масалаларини батафсил муҳокама қиладилар.

Ислом Каримовнинг Миср Араб Республикасига биринчи ташрифи чоғида бир неча муҳим ҳужжатлар мажмуи, жумладан, иқтисодий ва савдо ҳамкорлиги тўғрисидаги шартнома, ўзаро сармоя қўйишни муҳофаза қилиш ва рағбатлантириш тўғрисидаги битим, икки мамлакат ўртасида ҳаво қатновини ривожлантириш тўғрисидаги битим ва бошқа ҳужжатлар имзоланади.

(ЎзА).

Ислом КАРИМОВ:

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ ТИКЛАНАДИ

Ахборот маҳкамалари тарқатган хабарларга қараганда, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошлиқ Ўзбекистон давлат делегациясининг Миср Араб Республикаси Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак билан 15 декабрь куни кечга яқин бошланган музокараларининг биринчи даврасида Яқин Шарқдаги ва Ўрта Осиёдаги вазият, араб-исроил музокаралари, собиқ Югославия ва Сомалидаги аҳвол, шунингдек, Миср билан Ўзбекистон муносабатларига оид муҳим масалалар муҳокама этилди. Бугун музокаралар иккинчи даврада давом эттирилди.

15 декабрь куни кечқурун Миср Араб Республикасининг Президенти Муҳаммад Ҳусний Муборак мамлакатимиз Президенти шарафига зиёфат берди. Зиёфат чоғида Миср Араб Республикаси давлат ва ҳукумат муассасалари ходимлари, сиёсий арбоблар, ишбилармонлар ва олимлар, шунингдек, чет эл ваколатхоналари ходимлари ҳозир бўлдилар. Меҳмонлар ҳузурида нутқ сўзлаган Муҳаммад Ҳусний Муборак Ўзбекистон раҳбарини қадимий Мисрга келиши билан қутлади ва икки мамлакат ўртасидаги тарихий алоқалар халқларимиз маънавий қадриятларининг муштараклиги ва ўлкаларимизнинг башарият тарихига қўшган ҳиссаларининг умумийлиги билан белгиланади, деди. Ҳозирги вақтда, дея сўзини давом эттирди Президент, икки давлат ҳам бир-бирининг ички ишларига аралашмаган ҳолда тинчлик, тараққиёт ва янгиланиш йўлидан бормоқда.

Ислом тараққиёт, адолатпарварлик ва муросасозлик динидир, деб таърифлаган мамлакат раҳбари икки давлат ҳам ақидапарастлик ва баттолликни қатъият билан рад этади, чунки, бундай салбий ҳодисалар халқларимиз табиатига ва ислом таълимотининг рукнларига зиддир, деди.

Ислом Каримов жавоб нутқи сўзларкан, мустақилликка эришган Ўзбекистон бир йил давомида ўн йилга татигулик шарафли йўлни босиб ўтди, деди. Ҳозир Ўзбекистонни жаҳоннинг 129 давлати тан олди, 60 мамлакат билан элчихона даражасида дипломатия алоқалари ўрнатилди. «Камина умидворманки, деди давлат бошлиғи, яқин кунлар ичида Миср элчисини ҳам азиз меҳмон сифатида кутиб олгаймиз».

«Ўзининг тарихий қадриятларига таянган Ўзбекистон демократия йўлини танлади ва бозор иқтисодиётини тиклашга киришди. Ташқи сиёсат соҳасида эса бошқа мамлакатларнинг ички ишларига аралашмаслик ва можароларни тинч йўл билан ҳал этишдек синашта тамойилларга суянамиз. Ўзбекистон ўз теварагида, Яқин Шарқ минтақасида ва бутун дунёда тинчлик ва барқарорлик сақланиши учун қўлидан келган ҳамма ишни қилажак», деб ишонч билан сўзлади давлат бошлиғи.

Ислом Каримов Ўзбекистоннинг Миср билан турли шартномалар имзолашга тайёр эканини маълум қилди. Эртага имзоланажак муҳим тарихий ҳужжатлар, деди Президент, икки давлат ва икки халқнинг галдаги яқинлашувига хизмат қилади. «Биз бор кучимиз ва ирodамизни ишга солиб тиклашга ҳаракат қилаётган қадимий ипак йўли Африка, Европа ва Осиё қитъаларидаги давлатлар ўртасидаги олис масофани яқинлаштирувчи ва боғлаб турувчи кўприк бўлиб қолади», деб ишонч билдирди давлат бошлиғи.

16 декабрь куни Миср Араб Республикаси Ташқи ишлар вазири Миср билан Ўзбекистон элчихона даражасида дипломатия алоқалари ўрнатишга тайёр, деб айтди. (ЎзА).

ХАЛҚИМИЗ МАНФААТЛАРИНИ ТЎЛА ИФОДАЛОВЧИ ҚОМУС

ҚИЗҒИН МАЪҚУЛЛАДИЛАР

Ўзбекистонимиз мустақилликка эришгандан буён ўтаётган ҳар бир кунимиз ҳаяжонли ва тарихий воқеаларга бой бўлмоқда. Хусусан, мустақил республикамизнинг Давлат байроғи ва гербининг қабул қилиниши қалбларимизни қанчалар фахр-ифтихорга тўлдирган эди. Куни кеча эса ўз ишини якунлаган ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўн биринчи сессияси ҳам ана шундай унутилмас бўлди. Ана шу анжуманда Ўзбекистон Республикасининг Давлат мадҳияси қабул қилинди. 8 декабрни эса ҳар йили энг катта байрам сифатида нишонлаймиз. Шу куни сессияда мустақил давлат пойдевори бўлмиш Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси қабул қилинди.

Тошкент Давлат аграр университетида бўлиб ўтган тантанали йиғилиш ана шу сессия якунларига бағишланди. Унда Ўзбекистон халқ ноиби, университет ректори академик Э. Т. Шайхов ўз сайловчиларига тарихий анжуманда кўрилган масалалар ва қабул қилинган қарорлар, амалга киритилган ҳаётимиз қомуси ҳақида ўз таассуротларини сўзлаб берди.

Зал узра республикамизнинг Давлат мадҳияси янграганда ҳар бир ўқитувчи ва талабанинг юз-кўзидаги фахр, ҳаяжон ва ифтихорни яққол ҳис этиш мумкин эди.

— Биз халқ ноиблари сессияда давлат мадҳияси учун овоз бераётганимизда ана шундай ҳолатга, ҳатто бундан ҳам ҳаяжонлироқ ҳолатга тушдик,— деди Эркин Турдиевич.— Чунки ҳар биримиз зиммамиздаги масъулиятни — ҳозирги ва келажак авлод олдидаги юксак жавобгарликни англардик. Худди шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Конституциясини қабул қилиш учун овоз берар эканмиз, қалбларимиз чексиз фахр ва ҳаяжонга тўлди. Давлатимиз тарихий тажрибаларига суянган ҳолда, инсонпарвар демократик ҳуқуқий давлат барпо этишни кўзлаб, фуқаролар тинчлиги ва миллий тотувлигини таъмин этиш мақсадида қабул қилинган бу буюк қомусимизнинг ҳар бир сатрида бир олам маъно мужассам.

Нотиқ Конституциянинг ҳар бир банди, хусусан, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларининг кафолатлари ҳақида батафсил тўхталиб, шарҳлаб берди. Сессияда кўрилган ўттиздан ортиқ масалалар хусусида, шунингдек, ён қўшни Тожикистонда рўй бераётган ташвишли воқеалар, ана шу воқеалар муносабати билан сессияда қабул қилинган қарор юзасидан ҳам ўз муносабатини билдирди ва йиғилганларнинг саволларига жавоб берди.

Иқтисод куллиёти 2-курс талабаси Д. Душамова талабалар ҳам ҳур Ўзбекистонимизнинг янги Конституциясини зўр қизиқиш билан кутиб олганликлари, уни ҳаётимизнинг асосий қонуни деб ҳисоблаётганликлари ҳақида сўзлади.— Ана шундай мустақил Давлат ва фуқаролари учун зарурий барча нарса акс этган тарихий ҳужжатга овоз бериб, маъқуллаган халқимизнинг мухтор вакиллари орасида ректоримиз Эркин Турдиевич Шайховнинг ҳам борликлари биз учун фахрлидир,— деди у.— Биз талабалар ҳақида тинмай ғамхўрлик қилаётган, бунинг учун зарур шарт-шароитларни муҳайё этаётган ҳукуматимиздан, шахсан Президентимиздан миннатдормиз ва ўзимизнинг аъло хулқимиз, ўқишимиз билан бу ғамхўрликларга жавоб берамиз.

Шунингдек, йиғилишда иқтисод куллиётининг декани, Ўзбекистон қишлоқ хўжалик Фанлар академиясининг мухбир аъзоси Болтош Абдалимов, ипакчилик факультети талабаси Ёрқиной Мирзаева, университетда таълим олаётган хорижлик талабалар номидан сўзлаган ўсимликларни ҳимоя қилиш куллиёти 3-курс талабаси Кадеба Блан ҳам Ўзбекистон Президенти ва ҳукумати республика равнақи ҳамда тинчлиги йўлида олиб бораётган сиёсатини қўллаб-қувватлаб гапирдилар. Талаба Қўчқор Ортиқов ана шу Қомус қабул қилиниши муносабати билан илҳомланиб ўзи битган «Ўзбекистоним» шеърини ҳаяжон билан ўқиб берди.

Йиғилиш ниҳоясида ўсимликларни ҳимоя қилиш факультетининг 3-курс талабаси Дилфуза Хусанова Тошкент Давлат аграр университети жамоасининг қарорини ўқиб эшиттирди. Зал узра яна қалбларни фахр-ифтихорга тўлдириб Давлат мадҳияси янгради.

Зулхумор ЖЎРАЕВА.

Эзгу орзуимиз эди

НИҲОЯТ қувончли кунга етиб келди. Мустақил Ўзбекистонимизнинг ўзига ярашган, мазмуни меҳр ва ғамхўрлик туйғуси билан йўғрилган Конституцияси қабул этилди. Унда фаровонликни кўзлаган халқимизнинг орзу-умидлари, ёрқин мақсади, келажаги ўз ифодасини топди.

Ҳар бир фуқаронинг эркин яшаши, меҳнат қилиши, ўқиши, дам олиши учун ҳуқуқлар тўла кафолатланди, асосий қонунимизда. Мен бу тарихий ҳужжатимиз моҳияти тўғрисида батафсил тўхталиб ўтирмоқчи эмасман.

Бошқа бир фикримни ўртага ташламоқчиман. Конституциямиз якдиллик билан қабул қилинди. Аммо ҳали олдинда иш кўп. Қомусни шаҳар ва районлар саноат корхоналарида, жамоат хўжаликларида, маҳаллаларда синчиклаб ўрганишни ташкил этиш керак. Кенг омма орасида тарғибот ишларини йўлга қўйиш лозим. Чунки истиқлолга юз бурган республика қонунлар мажмуини каттадан кичик пухта билиб олсагина, у тўлақонли фуқоро сифатида жамият ишларида фаол қатнаша олади. Ўз ҳақ-ҳуқуқлари, бурчи нимада эканлигини англаб етади. Бу муҳим ишга олимлар, адлия ходимлари жалб этилса янада яхши бўлади. Зероки, Ўзбекистонда яшаётган ҳар бир киши жамият дастурини чуқур эгаллаган бўлиши зарур.

Мен Асосий қонунимизни мактабларда ўрганишни ҳам ташкил этиш тарафдориман. Чунки, Конституцияни ўргана бориш болаларни тартибли қилиб тарбиялаш, адлиявий жиҳатдан уларнинг чуқур маълумотга эга бўлишларида ҳам муҳим роль ўйнайди.

С. МИРВАЛИЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор.

ЯКДИЛ ФИКР

«Технолог» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасининг меҳнатчилари 11 декабрь куни бўлган митингда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ўтган сессияси натижаларини якдиллик билан маъқулладилар. Митингда сўзга чиққан кишилар халқ ноиблари қабул қилган мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Конституциясидан чуқур қониқиш изҳор этдилар. Бу асосий ҳужжатда халқнинг республика аҳолиси барча табақаларининг Ўзбекистон диёрида демократик ҳуқуқий давлат қуриш тўғрисидаги орзу-умидлари акс этгани таъкидланди.

(ЎзА).

Мустақиллигимизнинг мустаҳкам пойдевори

ЎЗБЕКИСТОН Республикаси Олий Кенгаши ўн биринчи сессиясида қабул қилиниб, матбуотда чоп этилган янги Конституциямиз ўзининг мазмун ва моҳияти билан кенг жамоатчиликнинг диққат марказидан жой олди. Тошкент шаҳридаги Мирзо Улуғбек районидаги Усмон Носир номли 241-ўрта мактабда ўқувчилар, ўқитувчилар, ота-оналар ҳамда қўшни маҳаллалардан келган вакиллар иштирокида жамоа йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси янги Конституцияси тўғрисида кўпгина фикрлар айтилди.

Йиғилишни очар экан, мактаб директори, район Кенгаши ноибаси Муяссар Раҳимжонова шундай деди:

— Мен шахсан Ўзбекистонимиз тарихида биринчи Конституциямиз қабул қилинганлигидан ғоят хурсандман ва унинг чинакам халқчил қомус бўлиб қолишига ишонаман. Уни ҳақиқатан ҳам халқ донолигининг «қаймоғи» деса бўлади. Чунки, унинг лойиҳаси устида икки йил чамаси иш олиб борилди. Икки ярим ой мобайнида лойиҳа умумхалқ муҳокамасидан ўтди. Бугунги йиғинимизда қатнашаётган ҳар бир фуқаро ўз фикрини баён этади, деган умиддаман.

— Худди шундай, — деди олий тоифадаги тарих ўқитувчиси Исмоил Турсунов, — жумҳуриятимизнинг янги Конституцияси ўзининг туб моҳияти, фалсафаси, ғоявий мазмунига кўра чинакам халқчил ва фуқаропарвардир. У инсонпарвар ғоялар, энг улуғ фазилатлар билан йўғрилган. Ҳозирги ва келажак авлодларни тарбиялашда у жуда катта, беқиёс аҳамиятга молик бўлади. Мен бугун шодман. Янги Конституциямиз муборак бўлсин!

Шундан кейин сўзга чиққан фахрий полковник Т. Н. Чадунели, эски ўзбек имлоси ўқитувчиси Х. Азимов ва бошқа нотиқлар ҳам янги Конституция эълон қилинганлигини табрикладилар ва унинг Ўзбекистон фуқаролари ҳаётида катта роль ўйнажаклигини, инсонпарвар ҳуқуқий жамият барпо этиш, фуқаролар тинчлиги ва миллий ҳамжиҳатлигини кафолатлашда мазкур Конституциянинг ўрнини босадиган ҳужжат бўлмаслигини таъкидладилар.

Ўша куни мактаб юқори синф ўқувчилари орасида ҳам ўзгача кайфият ҳукм сурди. Янги Конституцияга бағишланган биринчи дарсда у бир овоздан маъқулланди.

Ҳ. АКБАРОВ,
У. РАҲИМОВ.

ИККИ ТОМОНЛАМА ФОЙДАЛИ

ГАЗЕТАЛАРНИ СОТИШДА ЯНГИ ТАЖРИБА

ОДАТДА хат ташувчилар кундалик газеталарни обуначиларгагина тарқатишади. Келгуси йилнинг январь ойидан бошлаб эса улар нафақат йил бўйи ёзилганларга, балки нақд пул эвазига истаганларга газета сотишади. Биз мана шу хабарни эшитишимиз биланоқ батафсил маълумот олиш мақсадида «Ўзбекистон почтаси» концернига йўл олдик. Бизнинг мазкур концерн раиси Муҳаррам Кенжабоевна НОСИРОВА билан қилган суҳбатимиз мавзуи ҳам шу янгилик ҳақида бўлди.

• Диққат: янгилик! •

— Муҳаррам Кенжабоевна, хат ташувчилар газета сотишади... Бундай хабарни эшитган кишиларга бу бошланишда эриш туюлса керак.

— Ҳа, албатта. Лекин биз нима бўлганда ҳам шу янгиликни амалда синаб кўришга аҳд қилдик. Дастлаб 6 та газета, шу жумладан «Тошкент ҳақиқати» таҳририяти билан ҳам шартнома тузамиз. Чунки мазкур рўзномалар обуна мавсумини бошқаларга нисбатан яхши кўрсаткичлар билан якунлашди.

Айтайлик, мазкур рўзномалар маъмуриятлари, «Шарқ» концерни билан келишган ҳолда газеталарнинг тиражини оширамиз. Шу ошиқча газеталарни эса алоқа бўлимларида хат тарқатувчиларимиз нақд пулга сотишади. Мисол учун айтайлик, Тошкент шаҳрида 700 та, Тошкент вилоятида эса 1 минг 260 нафар хат ташувчи бор. Шуларнинг ҳар бири кунига юқоридаги рўзномалардан 5 нусхадан сотишса...

— Бу концернга ҳам, газеталарга ҳам моддий жиҳатдан яхшигина фойда келтириши мумкин. Бундан ташқари газеталарга обуна бўлолмаганлар учун ҳам катта қулайликдир: газета излаб овора бўлмайдилар. Ҳар куни истиқомат жойларида газеталарнинг янги сонларини олаверадилар. Бизнингча бир хат ташувчи 5-6 та газетани бемалол сотиши мумкин.

— Гапингизга қўшиламан. Айни пайтда бизни бу ишга жалб қилган нарса биринчидан оз бўлсада моддий жиҳатдан фойда кўришдир. Кейинги пайтда биз алоқачилар иқтисодий жиҳатдан ўта қийин аҳволга тушиб қолдик. Чунки аэрофлот ҳақи 30 марота ба ошди. Бунинг устига темир йўл, ёнилғи...

Масаланинг яна бир томонига эътибор берайлик. Сиз билан бизнинг асосий мақсадимиз кишиларга зиё тарқатишдир. Биз бу ишни қанчалик тўлақонли бажарсак, халқимизга ҳам шунчалик яхши. Мисол учун баъзи бир ўқувчилар маълум бир сабабларга кўра ўзларининг севимли рўзномаларига обуна бўлолмай қолган бўлишлари мумкин. Бизнинг бу тутган йўлимиз эса улар учун айни муддао бўлади.

— Бундан ташқари алоқа ходимлари қўшимча иш билан ҳам таъминланишади, шундай эмасми?

— Бу ўз-ўзидан маълум. Яна бир афзаллик томони шундаки, айни пайтда кўпгина ривожланган мамлакатларда обуна услубидан воз кечишган. Бизнинг кўраётган бу тадбиримиз эса бу йўлдаги дастлабки қадамлар десак бўлади.

— Мазкур янгиликни жорий қилиш учун тайёргарлик ишлари қандай кетаяпти?

— Биз ҳозир аҳолининг талабини ўрганиш учун жойларда гуруҳлар тузаяпмиз. Бу ишда биз редакция ходимларининг ёрдамларига таяняпмиз. Мазкур гуруҳлар ўз фаолиятларини бошлаганларидан сўнг биз қайси жойларда рўзномаларга талаб қандай эканлиги ҳақида аниқ маълумотларга эга бўламиз. Шундан сўнг масала ойдинлашади. Биз дастлаб бу янгиликни Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида синаб кўрамиз. Мабодо, бу усул ўзини оқласа, кейинчалик бошқа рўзномалар билан ҳам шартнома тузиб, янгиликни республикамизнинг барча вилоятларида жорий этиш ниятидамиз.

— Ҳозирги пайтда бирон нарсани олдиндан айтиб бўлмайди. Мабодо, бундан фойда ўрнига зарар кўрилса, у ҳолда қандай йўл тутилади?

— Биз масаланинг бу томонини ҳам ўйлаб қўйганмиз. Илгарилари сотувга чиқарилган рўзномаларнинг зарарини 50 фоизини концерн, 50 фоизини эса редакция жамоаси кўтарарди. Энди эса 70 фоизини «Ўзбекистон почтаси» концерни ўз зиммасига олади.

— Муҳаррам Кенжабоевна, бу ишда биз сизларга омад тилаймиз. Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат.

Суҳбатдош Н. РАФИҚОВ.

• АЙНИ кунларда хўжаликларда келгуси йил ҳосилига тайёргарлик ишлари қизғин бормоқда. Деҳқонлар, айниқса, ерларни шудгорлашга катта эътибор бермоқдалар. Бу соҳада Бекобод туманидаги «Деҳқонобод» жамоа хўжалигида ҳам зарур тадбирлар амалга оширилаётир. Ҳосилдан бўшаган ерлар пешма-пеш шудгор қилинмоқда. Ер ҳайдаш билан бир йўла зарур миқдорда ўғит ҳам солиб кетилаётир. Суратда: (чапдан) хўжалик бошқаруви раиси Ҳасанбой Бўрибоев, бош агроном Холмирза Аҳмадалиев ва механизатор Абдураҳим Маллаевлар шудгор сифатини кўздан кечирмоқдалар.

А. МАЛЬЦЕВ сурати.

ЧИРЧИҚ ПОЙАБЗАЛ ФАБРИКАСИ — 50 ЁШДА

ҲАММАСИ БОЛАЛАРГА АТАЛГАН

ЧИРЧИҚ шаҳри деганимизда, аввало, оғир саноатнинг йирик маркази кўз олдимизда намоён бўлади. Бир томондан бу тўғри, лекин, айни вақтда, бу ерда енгил саноат корхоналари ҳам анчагина бор. Уларда кўплаб, турли-туман кенг истеъмол моллари ишлаб чиқарилади. Пойабзал фабрикаси ҳам бу тармоқнинг йирик корхонаси ҳисобланади. Унинг жамоаси зиммасидаги вазифа эса жуда хайрли ва шарафлидир. Бу ерда тайёрланаётган пойабзалларни асосан болалар оёқ кийимлари ташкил этади. Ишчи-хизматчилар қўлидан чиқаётган маҳсулотнинг аксарияти нафис, бежирим, жажжи фуқароларимиз қийса қувонадиган даражада кўркамдир.

Фабрика ишга тушганига ҳам мана ярим аср бўлибди. Эллик йил корхона учун оёққа туриш, ҳартомонлама юксалиш даври бўлди. Ишлаб чиқаришида, асбоб-ускуналар билан жиҳозланишда, меҳнат шароитининг яхшиланишида беқиёс одимлар ташланди.

Ўшанда суронли 1942 йил эди. Улуғ Ватан уруши авжида, немис босқинчилари собиқ СССРнинг ғарбий минтақаларини босиб олган, совет халқи жон олиб, жон бериб ҳаёт-момот жангини олиб бораётган вақт эди. Фронт ичкарисида бошқа саноат тармоқлари корхоналари қатори пойабзал ишлаб чиқаришини йўлга қўйиш, кўпайтириш керак эди. Шундай тахликали вазиятда Чирчиқда ҳам пойабзал фабрикасини барпо этишга қарор қилинди.

Ўша вақтда бу ерда пойабзал тузатиш ва якка тартибдаги буюртмаларни бажариш билан шуғулланувчи мўъжазгина устахона бор эди. У янги фабрика учун база қилиб танланди. Корхонани шу ерда қуришга киришилди. Дастлабки вақтларда мавжуд, аммо мослашмаган биноларда пойабзални ўша давр технологияси асосида тайёрлаш бошлаб юборилди.

Албатта, ўша вақтда корхонада ишлаб чиқариш жараёнлари ниҳоятда паст даражадаги техникага асосланган эди. Пойабзал тайёрлаш қўл кучига таянган эди, кўпчилик юмушлар қўлда бажариларди. Бундай аҳвол қирқинчи йилларнинг охиригача давом этди. Шундан кейингина ишлаб чиқаришнинг техникавий даражасини ошириш, корхона учун замонавий бинолар барпо этиш, мавжудларини қайтадан қуриш ишлари кенг кўламда бошланиб кетди.

Қисқа муддат ичида қатор янги бинолар қурилди. Асбоб-ускуналарнинг анчагина қисми янгилари билан, фан ва техниканинг сўнгги ютуқлари асосида яратилган техника воситалари билан алмаштирилди. Технологик линиялар ишга туширилди. Натижада ишлаб чиқариш жараёнларининг механизация даражаси кескин ошди. Қатор юмушлар автоматлашган механизмлар зиммасига юклатилди. Бундай юксалиш олтмишинчи, етмишинчи, саксонинчи йилларда ҳам ҳеч сусаймасдан давом этди. Ҳозирги мураккаб иқтисодий вазиятда ҳам ишлаб чиқаришни такомиллаштириш ва кенгайтириш ишлари давом этмоқда.

Фабрика ҳозир республика саноати шу тармоғининг етакчи корхоналари қаторидан ўрин олиб турипти. Замонавий технологик асбоб-ускуналар билан жиҳозланганлиги учун маҳсулот сифатини ҳам кескин яхшилашга эришди, хиллари кўпайди.

Бу ерда ишлаб чиқарилган болалар оёқ кийимлари қатор халқаро кўргазмаларда муваффақиятли намойиш этилди ва мутахассисларнинг юқори баҳоларига сазовор бўлди. Шу туфайли унинг мижозлари сафи кенгайиб бормоқда. Жамоа пойабзал тайёрлашни йилига тўрт миллион жуфтга етказишдек катта маррани яқин вақт ичида эгаллаш мақсади билан фидокорона ишламоқда, изланиш олиб бормоқда.

Фабрика жамоаси байналмилаллиги ва айни вақтда аҳил ва иноқлиги билан ҳам кўпчиликнинг оғзига тушган. Бу ерда ишлаётганлар сафида деярли ўттизта миллат вакиллари бор. Ўзбеклар, руслар, татарлар, украинлар, уйғурлар, дунганлар, хитойлар, қорачойлар, қозоқлар ва бошқа миллат ва камсонли миллатга мансуб бўлган бир ярим мингдан ортиқ кишини ўзига бирлаштирган жамоа зиммасидаги вазифаларни доим шараф билан уддалаб келмоқда.

Корхона ишга тушганининг эллик йиллик санаси катта тантана билан нишонланаётган бугунги кунда фабриканинг ташкил этилиши ва ривожланишига муносиб ҳисса қўшган пойабзалчилар авлод-аждодлари билан шу ерда ишлаган ва ишлаётган кишилар номини ҳурмат билан тилга олмоқдалар. Ғофур Иноғомов, Тўра Жўраев, Татьяна Артомоновалар бошчилигидаги пойабзалчилар сулолалари, Зулайҳо Мирзакаримова, Алия Абкаримова, Эркин Исмоилов ва ўз умрининг кўпини шу корхонадаги меҳнат қучоғида ўтказган бошқа ўнлаб, юзлаб бичиқчилар, қолипга тортувчилар, елимловчилар, тикувчилар ҳамда бошқа етакчи касб эгалари шаънига нисбатан ҳурмат-эҳтиромга тўла сўзлар кўп айтилмоқда.

— Фабрикамиз, эндиликда у ишлаб чиқариш бирлашмаси ҳисобланади, ишга тушганининг ярим асрлик санасини тантанали нишонлашга пухта ҳозирлик кўрдик,— дейди фабриканинг етакчи мутахассисларидан бири С. Усмонов.— Корхонамиз, айни вақтда жамоамизнинг бу йўли осон бўлмади, қийинчиликлар ҳам кўп бўлди, лекин байналмилал жамоамиз уларни бир тан, бир жон бўлиб енгди ва юксалишда ҳозирги даражагача эришди. Иқтисодий парокандалик ниҳоятда кучайиб кетган ҳозирги шароитда ҳам ёмон ишламаяпти. Узилиб қолган алоқаларни тиклаш, янги-янги шериклар топиш йўлидан қатъий бормоқда. Шунинг учун ҳам ишлаб чиқаришимиз ҳажми кескин пасайиб кетмади, режалар даражасида ишлаяпмиз. Корхонанинг қутлуғ санасини нишонлаш бу саъйи-ҳаракатларимизнинг янада кучайишига, кенгайишига олиб келади, деб ишонамиз.

М. МИРҲАМИДОВ.

● ТОШКЕНТ бадиий буюмлар ишлаб чиқариш бирлашмасининг бўлинмаларида узоқ йиллардан бери попопчилик касбини улуғлаб келаётган кўплаб чеварлар меҳнат қилишмоқда. Х. Ҳикматова ҳам шундай тажрибали ишчиларнинг бири саналади. У корхонага ишга келганига 20 йилдан ошди. Шу вақт давомида доим илғорлар сафида бўлди, ишлаб чиқариш нормаларини ортиғи билан бажармоқда. Айни вақтда мураббийчилик ҳаракатида ҳам фаол қатнашиб, кўплаб шогирдларни тарбияладиган. Суратда: пешқадам попопчи Х. Ҳикматова.

Е. БОТИРОВ сурати.

МАЛАКАЛИ МУТАХАССИСЛАР ТАЙЁРЛАЙМИЗ

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТИ ТЎЙИ

ЎТТИЗИНЧИ йилларнинг бошида республика қишлоқ хўжалиги ва саноатини тиклаш ва уни жадал суръатлар билан ривожлантириш муҳим вазифалардан бири бўлиб қолди. Айниқса, пахта етиштиришнинг кўпайиб бориши ўз навбатида уни сақлаш, қайта ишлаш билан боғлиқ саноат тармоқларини кенгайтириш, уларни янги техника билан жиҳозлашни талаб қиларди. Шунга кўра, республика вилоятлари, Тошкент, Фарғона, Марғилон, Самарқанд, Бухоро ва бошқа шаҳарларда йигирув-тўқувчилик, пиллакашлик, тўқимачилик корхоналари қурилди. Демак, ишлаб чиқариш технологиясини ўзлаштиришга қодир бўлган юқори малакали мутахассисларни, айниқса, маҳаллий аҳоли вакилларидан муҳандис ходимларни тайёрлаш зарур эди.

Шунга кўра 1931 йили Ўрта Осиё пахтачилик-ирригация политехника институтининг тўқимачилик факультети алоҳида институт сифатида ажралиб чиқди ва Ўрта Осиё механика-технология институти, деб номланди. Шу вақтдан бошлаб, институтда пахтани қайта ишлаш, йигириш, тўқувчилик, ипак технологияси, ёғ ишлаб чиқариш бўйича мутахассисларни тайёрлаш амалга оша бошлади.

Орадан бир йил ўтгач, 1932 йили алоҳида Тошкент тўқимачилик институтига асос солинди. Унинг биринчи ректори этиб маҳаллий зиёлилардан, қобилиятли ташкилотчи Амин Раҳматуллаев тайинланган эди. Механика-технология институти тугатилиб, факультет сифатида тўқимачилик институтига қўшилди. Мана, 60 йилдан буён институтимиз фаолият кўрсатиб келмоқда, у йирик илм даргоҳларидан бирига айланди. Улуғ Ватан урушидан сўнг халқ хўжалигида раҳбарликнинг иқтисодий усулларига кўпроқ эътибор берила бошланди. Йилдан-йилга мутахассисликлар ҳам кўпайиб борди. Масалан, 1943 йили канопни қайта ишлаш мутахассислиги, 1953 йили тикувчилик ишлаб чиқариш технологияси мутахассислиги, 1958 йилда кимёвий толалар технологияси ва бошқа бир қатор мутахассисликлар очилди. Ҳозирга келиб 20 мутахассислик бўйича талабаларга таълим берилмоқда.

Мутахассисликларнинг ривожланиши институт моддий-техника заминини мустаҳкамлашни, ўқув, илмий, тарбиявий жараёнларни такомиллаштиришни ва талаба, ишчи-хизматчиларнинг иш ва яшаш шароитларини яхшилашни талаб қилди. Шу мақсадда ўқув ишлаб чиқариш лабораторияси қурилди, ўқув бинолари кенгайтирилди. лабораториялар янги замонавий техника билан жиҳозланди.

Институтимиз фақат Ўзбекистон учун эмас, пахта етиштирувчи бошқа давлатлар учун ҳам 33 мингдан зиёд муҳандис-технологларни тайёрлаб берди. Шарқий Оврўпо, Осиё, Африка, Лотин Америкаси мамлакатларидан келган ёшлар ҳам ўзлари учун зарур соҳалар бўйича таҳсил олдилар. Институтимиз жамоаси ҳамиша фахрийларимизни алоҳида ҳурматлаб, эъзозлаб келадилар. Ю. К. Қирғизбоев, Ш. Р. Марасулов, Н. Ф. Фозилов. К. Ғ. Зиёев, С. Д. Болтабоев, Г. Л. Иофе, Н. Х. Уразов, Х. Х. Усмонхўжаев, А. Б. Худковский, М. Х. Холматов, Ж. С. Султонов каби устозлар — бизнинг фахримиздир.

Ҳозирги кунда институтимизда кундузги, кечки, сиртқи бўлимлар, Андижон шахобчаси ва Марғилондаги умумтехника факультетини қўшиб ҳисоблаганда 9000 га яқин талаба таҳсил олаяпти. 700 ўқитувчи, шу жумладан 27 фан доктори, профессорлар, 260 дан ортиқ фан номзоди ва доцентлар талабаларга таълим бермоқдалар. Институтни ҳар йили деярли 800 талаба тугатиб, енгил саноат корхоналарига йўлланма олмоқда.

Ўзбекистон Республикаси ўз мустақиллигини эълон қилганлиги, республикадаги иқтисодий ислоҳот, ижтимоий-иқтисодий муносабатларнинг тубдан ўзгариши, демократиялаштириш сиёсати олий таълим тизимларига ҳам таъсир кўрсатмоқда. Институтимиз жамоасининг тараққиёт дастурига киритилган йўналишлар бугунги ва эртанги кунимиз учун ниҳоятда муҳим. Олий ўқув даргоҳида тайёрланаётган мутахассислар олий таълимнинг жаҳон тизимидаги талабларга жавоб бериши, ўз соҳаларини мукаммал билишларига эришиш, институтда амалга оширилаётган илмий тадқиқотларнинг самарадорлигини ошириш, моддий базани мустаҳкамлаш ва ривожлантириш ва бунинг ҳисобига ўқув, илмий лабораторияларни замонавий ускуналар, компьютерлар билан жиҳозлаш, бозор иқтисодиёти шароитида талабаларнинг, профессор-ўқитувчилар таркибининг ва бутун жамоанинг ижтимоий ҳимояланишини таъминлаш ана шундай йўналишларимиздан.

Институтимиз қошида номзодлик ва докторлик диссертацияларини ёқлаш бўйича Илмий Кенгаш ишлаб турибди. Олимларимиз кўп йиллардан буён Республика фани равнақига ўзларининг муносиб улушларини қўшиб келаяптилар. Сўнгги 5 йил давомида кафедра лабораторияларида саноат ҳамда илмий-текшириш институтлари буюртмаси бўйича 7 миллион сўмликка яқин хўжалик шартномаси ишлари бажарилди. Шунингдек, тугалланган илмий тадқиқот ишларини ишлаб чиқаришга татбиқ этишдан 16 миллион сўм фойда кўрилди.

Бугун институтимиз ўзининг 60 йиллик тўйини нишонламоқда. Жамоамиз босиб ўтилган йўлни сарҳисоб қилар экан, Ўзбекистон иқтисодиёти учун етук мутахассислар тайёрлаш билан бир қаторда енгил саноат кадрларининг маскани сифатида бундан кейин ҳам илмий-тадқиқот ўқув-услубий ишларни такомиллаштириш борасида ҳормай-толмай меҳнат қилаверадилар.

А. АБДУҒАФФОРОВ,
Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти ректори ўринбосари.

● *Жамоатчилик кўриги*

ШАРОФ РАШИДОВ ҲАҚИДА КИНО АСАРИ

Яқинда Тошкентда «Шароф Рашидовнинг зафари ва фожеаси» деб аталган бадиий-публицистик кинонинг жамоатчилик кўриги бўлди.

Бу картина ўзига хос тақдирга эга. Уни яратиш фикри ўтган йили туғилган эди. У вақтда ҳали таниқли давлат ва жамоат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига тайёргарлик кўриш ва байрам қилиш тўғрисида расмий ҳукумат қарори қабул қилинмаганди. Ўзбекистонга чорак асрдан ортиқроқ вақт раҳбарлик қилган эл фарзандининг оқланиши тўғрисида ҳали ҳеч ким қатъий фикр айта олмас эди. Шу йил баҳорида «Ўзбекфильм» студиясининг «Юлдуз» бирлашмаси ва «Давр» кино фирмасининг ижодий гуруҳи тузилди. Бу гуруҳ икки қисмдан иборат кенг қамровли фильмни суратга олишга киришди.

Фильм сценарийсини Аъло Хўжаев ва Баҳодир Музаффаров ёздилар, Баҳодир Музаффаров қўювчи режиссёр, Мирсобит Салимов қўювчи оператор бўлдилар. «Шахс ва давлат», «Шахс ва тарих» мавзуи асар марказига қўйилган эди. Бинобарин, ҳамма нарса ҳисобга олиниши, ютуқлар ҳам, камчиликлар ҳам, парвоз ҳам, инқироз ҳам кўрсатилиши лозим эди. Муаллифлар фикрича, бу собиқ совет даври тўғрисида, «Марказ» билан собиқ СССРнинг чекка республикалари ўртасидаги ўзаро муносабатлар тўғрисида мулоҳаза юритувчи, Ўзбекистон мустақилликка эришгунча қандай воқеалар юз берганлигини кўрсатувчи фильмдир. Бизнингча, Шароф Рашидов ҳаёти билан боғлиқ ҳолда суратга олинган бир неча йиллар бурунги ва яқиндаги кинохроника кадрлари бадиий саҳналар билан муваффақиятли тўлдирилган. Диктор ўқийдиган матн эса Н. Хрушчев, Л. Брежнев, М. Горбачев, бошқа совет раҳбарларининг республикамизда бўлишига доир маълум воқеаларга янгича назар билан қараш имконини беради.

Пировардида шуни айтиш керакки, ҳозирча фильмнинг биринчи қисми яратилди, иккинчиси устидаги ижодий иш давом этмоқда. «Сангзор» қўшма Ўзбекистон — Америка корхонаси (бош директори Рашид Ҳикматуллин) картина ҳомийси бўлди.

БИР ЯРИМ БАРАВАРДАН

Республикамиз пойтахтидаги 159-қурилиш трестида бўлсангиз Убайдулла Оппоқхўжаев бошлиқ ғишт терувчилар бригадаси ҳақида фақат илиқ сўзларни эшитасиз. Бу шу кичик, аммо катта ишларга ҳам қодир жамоа аъзоларининг ишчанлигидан, зиммасидаги вазифага масъулиятни ҳис қилиб муносабатда бўлишларидан, ҳар қандай иморатни тез ва соз қуришларидандир.

Тошкентда шу қурувчиларнинг қадоқ қўллари, ақлзаковати билан қад кўтарган ёки улар бунёд этилишига ҳисса қўшган бинолар ўнлаб топилади. Улар асосан уй-жойлар барпо этишади. Шу кунларда ҳам яна бир кўпқаватли ғиштли уйни бунёд этмоқдалар. Йигирма тўрт оилага мўлжалланган бу уй жадвалда белгиланган муддатдан анча илгари бўй чўзмоқда.

Ғишт терувчилар уни тезроқ пардозловчилар ихтиёрига топшириш учун фидокорона ишлашяпти. Ҳар куни бажарилган иш миқдори нормадагидан анча кўп бўлиб, ўрта ҳисобда 120 фоизни ташкил этмоқда.

Ўз сафига ўн тўрт нафар қўли гул ғишт терувчиларни бирлаштирган жамоа эришаётган бундай меҳнат ютуқларида ҳамманинг озмикўпми муносиб улуши бор. Шундай бўлса ҳам ишда касбдошларига намуна бўлаётган, ўз ҳунари моҳиятини кўз-кўз қилаётган моҳир бинокорларни алоҳида таъкидлагинг келади. Бригада раҳбарининг айтишича, Ҳолмат Тўлаганов, Мирсоат Мирраҳимов, Эргаш Латипов, Раиса Неъматхоновалар шулар жумласига киради. Улар топшириқни доим бир ярим баравардан бажаришяпти.

С. СУЛТОНОВ.

«НАФИС»НИНГ ДОРИ-ДАРМОНЛАРИ

«НАФИС» қўшма корхонаси томонидан қатор дори-дармонлар тайёрлаш жараёнлари ўзлаштирилди. Айниқса, «Ветисан» деб номланган препарат муолажаларда катта наф келтирмоқда. Шу сабабга кўра «Нафис» бу хил фойдали дорини кўплаб чиқариш тадбирларини кўрди.

«Ветисан» препаратини тайёрлаш ғоясини амалга ошириш жараёнида самарали ишлар олиб борилди. Бунинг учун янги ташкил топган республика илмий-ўқув-даволаш маркази бой тажрибаларни ишга солди. Кубалик мутахассислар билан ҳамкорлик боғланиб, «Нафис» қўшма корхонаси очилди. Ушбу корхона шифобахш дори-дармонларни кўплаб ишлаб чиқаришга киришди.

Бугунги кунда марказ мустақил ҳамдўстлик давлатлари билан ҳам яқин алоқа боғламоқда. Москва ва Киевдаги тиббиёт илми билан шуғулланиб келаётган илмий муассасалар билан ҳамкорликлар ҳам яхши самара бермоқда.

С. ОДИЛОВА.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

● ЯҚИНДА Покистоннинг Равалпинди шаҳрида тинчлик ва ижтимоий тараққиёт йўлидаги маҳаллий ҳамкорлик мавзуида халқаро семинар бўлиб ўтди. Осиё қитъасида жойлашган 10 мамлакат — Эрон, Туркия, Урдун, Покистон, Афғонистон, шунингдек, собиқ Совет Иттифоқи жумҳуриятларининг жамоат ва маданият арбоблари билан бирга бу машғулотда Ўзбекистондан келган вакиллар ҳам иштирок этдилар. Бундай мулоқотни Покистоннинг халқаро ҳамкорлик муаммолари билан шуғулланувчи «Френдз» ижтимоий жамғармаси уюштирди.

● РАТА—ТАСС мухбири Франс-пресс ахборот агентлиги манбаларига таяниб, хабар берди: Сомали жанубидаги Кисаймо портида тўсатдан бошланган бир-бирига душман гуруҳлар ўртасидаги жанглар оқибатида 60 киши ҳалок бўлди, ўнлаб одамлар оғир жароҳатланди. Қуролланган жангарилар мазкур шаҳарда жойлашган халқаро Қизил Хоч қўмитаси лагерини босиб олишга уриниб кўрди. Улар автомашиналарга ўрнатилган пулемётлардан лагерга қарата ўт очдилар. Аммо, лагерни қўриқлаб турган кишилар бундай ҳужумни даф этишга муваффақ бўлдилар.

● АМЕРИКА Қўшма Штатлари шу ҳафта давомида Хитой Халқ Жумҳурияти билан савдо-иқтисодий музокараларни бошлаш ниятида эканлигини билдирди. Уч йил аввал ХХР пойтахтидаги Тяньанмэнь майдонида ёшларнинг норозилик намойиши ҳукумат томонидан аёвсизларча бостирилгач, бу музокаралар тўхтатиб қўйилган эди. АҚШ савдо вазири Барбара Френклин Президент Ж. Буш илтимосига кўра 16—22 декабрь кунлари ХХЖ ва Гонконгга ташриф буюражаклигини маълум қилди.

● БРАЗИЛИЯ бир вақтнинг ўзида ер куррасини кузатиб турадиган, шунингдек, коинотга тааллуқли янгиликларни йиғиб, ерга узатадиган бир нечта сунъий йўлдошларни фазога учириш лойиҳасини тайёрламоқда. Мамлакат олимларининг ҳамда мутахассисларининг режалаштиришларича, битта ракета учирувчи ёрдамида ҳар биттасининг оғирлиги 60 килограмм ва баҳоси 5 миллион долларга тушадиган 8 та йўлдошни фазога элтиш мўлжалланаяпти.

● КАНАДА ҳукумати бу мамлакатдаги энг йирик тайёрагоҳлардан бири бўлган Пирсонани тўла хусусийлаштириш тўғрисидаги режани эълон қилди. У мана шундай усул билан ўз харажатларини мумкин қадар қисқартиришга ҳамда йўловчиларга кўрсатиладиган хизмат сифатини яхшилашга эришиш ниятидадир. Канададаги 7 та хусусий компанияни бирлаштириб турувчи «Пакспорт» концерни юқорида айтилган тайёрагоҳни узоқ муддатга ижарага олиш ҳуқуқини қўлга киритди. Торонто шаҳридаги мазкур тайёрагоҳ орқали ҳар йили 20 миллиондан кўпроқ йўловчини ўз манзилларига етказиш мумкин.

● ЯПОНИЯ энергетика компаниялари атом электр станцияларини денгиз қаъри, ер ости ҳамда унинг устида бунёд этиш имкониятларини тадқиқ қилишга киришдилар. Атом электр станцияларини денгизда ҳамда ер остида қуриш ғояси Чернобиль фожеасидан кейин пайдо бўлди. Гап шундаки, япон мутахассислари имкон қадар бундай станциялар хавфсизлигини таъминлаш тўғрисида қайғурмоқдалар.

● АМЕРИКА Қўшма Штатлари Шарқий соҳилларига дафъатан ҳам тўфон, ҳам сув тошқини ва қор бўрони ёпирилди. Натижада халқ хўжалиги жуда катта зарар кўрди. Нью-Жерси, Коннектикут, Нью-Йорк, Массачусетс штатларининг океан соҳиллари ҳудудларини сув босиб кетди. Кейинги кунларда вазият бироз яхшиланган бўлса ҳам, аммо темир йўл ва автомобиль қатнайдиган кўчаларда транспорт ҳаракати ҳамон қийинлигича қолмоқда.

● ГЕРМАНИЯНИНГ энг катта саноат шаҳарларидан бири — Гамбургда 500 минг киши иштирок этган намойиш бўлиб ўтди. Намойишда қатнашган кишилар сўнгги кезларда немис миллатчиларининг ўзга мамлакатлардан келган муҳожирларни камситиш, ур-калтак қилиш, уриб ўлдириш каби жиноий хатти-ҳаракатлари кўпайиб бораётганлигига қарши норозилик изҳор этдилар. Оммавий ахборот воситалари вакиллари бўлиб ўтган намойиш Гамбург тарихидаги энг катта йиғин бўлди, деб ҳисобламоқдалар.

● ИНДОНЕЗИЯНИНГ Флорес оролида яқинда рўй берган 6,8 балли зилзила натижасида тахминан 1 минг 300 кишидан кўпроқ одам ҳалок бўлди, деб хабар қилинмоқда.

ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

ШОИР ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАНДИ

«Бемеҳнат севмайман тирик тилимни...»
Усмон НОСИР.

Тошкент Давлат университетининг маданият саройида ўзбек адабиётида ўчмас из қолдирган эркпарвар шоир Усмон Носир таваллудининг 80 йиллигига бағишланган кеча ўтказилди. Шоир номи билан аталувчи Тошкент матбаа техникуми ва ТошДУ талабалари иштирокида ўтказилган бу тадбирда Усмон Носир ҳаётига оид саҳна чиқишлари, унинг шеър ва таржималаридан бадиий ўқишлар йиғилганларда катта таассурот қолдирди. Кечага таклиф қилинган шоирнинг жияни Нодира Рашидова Усмон Носир ҳаёти ҳақида хотираларини сўзлаб берди.

Маълумки, Усмон Носир адабиётнинг ҳамма турида ижод қилган. Унинг қаламига мансуб лирик шеърлар, пьеса, эпик достонларга, бадиий таржималарга юксак баҳо бериб келинмоқда. Бу ҳақда сўзга чиққанлар ҳам алоҳида таъкидлаб ўтдилар. Кечанинг бадиий қисмида санъаткорлар ва ҳаваскорлар томонидан ижро этилган куй ва қўшиқлар йиғилганларга маъқул бўлди.

Шоир таваллудига бағишланган маъракани ташкил қилишга ва жозибали ўтказишга техникум директорининг ўринбосари Саноат Зоидова ва университетнинг рус филологияси кафедраси ўқитувчиси Санобар Умурзоқовалар катта ҳисса қўшдилар.

Ю. ҚОБИЛЖОНОВ.

«МЕҲРИДАРЁЛАР КЎП ЭКАН»

ҚИБРАЙ РАЙОНИДА ҚИЗИЛ ЯРИМ ОЙ ЖАМИЯТИ ҲАЙРИЯ МАРАФОНИ БЎЛИБ ЎТДИ

Бу районда айни пайтда 215 нафар ёлғиз, қаровчиси йўқ қариялар, 115 дан ортиқ кам таъминланган оилалар, 558 нафар ногирон, 1250 нафар етим-есир болалар ва 13 нафар бемақсад афғон уруши ногиронлари истиқомат қилишади. Улар ота-она меҳрига, фарзанд ғамхўрлигига, моддий ва маънавий жиҳатдан ёрдамга муҳтож кишилардир. Албатта, ҳар қандай вазиятда район ҳокимлиги ва бошқа мутасадди ташкилотлар уларни ёлғизлатиб қўймаганлар. Ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилиш чора-тадбирларини кўрмоқдалар. Лекин, ҳозирги нарх-наво чегара билмай қолган, озиқ-овқат маҳсулотлари ва истеъмол буюмларининг маълум миқдорда тақчиллиги сезилиб турган пайтда ҳар бир соҳани маблағ билан таъминлаш осон кечмайди.

Бу қайсидир жиҳатдан ёрдамга муҳтож кишиларнинг таъминот масаласини чегаралаб қўйиши аниқ. Шундай пайтда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасининг махсус қарори билан ёрдамга муҳтожларни доимий назорат остига оладиган бирдан-бир ташкилот — Қизил Ярим ой жамиятига маблағ тўплаш ўн кунлигининг эълон қилиниши айни муддао бўлди. Тадбир бутун район миқёсида кенг тус олди. Унинг дастлабки кунлариданоқ район халқ таълими, соғлиқни сақлаш бўлимлари туманда хайрия-эҳсон марафонини ўтказиш ташаббуси билан чиқдилар ва халқни бу хайрли тадбирда уюшқоқлик билан иштирок этишга даъват этувчи мурожаатнома эълон қилдилар.

Ташаббусни район ҳокимлиги қизғин қўллаб-қувватлади ва марафонни уюштириш вазифасини ўз зиммасига олди. Чунки бу тадбир кишиларни меҳр-мурувватга, иймон-эътиқодли бўлишга чорлайди. Аслида қибрайликлар қалбида бундай олий фазилатлар азалдан мужассам. Шундан-да, марафон ўтказилиши белгиланган кунни кутиб ўтирмасдан ўз ихтиёрлари билан маблағ тўплаш ишларини бошлаб юбордилар. Биринчи бўлиб уни жажжи фарзандларимиз тарбияланаётган 11-болалар боғчаси жамоаси бошлаб берди. Улар 840 сўмлик маблағ билан савобли ишга ҳисса қўшдилар. Шу кунга қадар қарийб 300 минг сўмлик маблағ тўпланди. Бугунги марафондан эса 3 миллионга яқин тўпланиши кутилмоқда...

Хайрия марафонини район ҳокими муовини Ҳошим Сатторов кириш сўзи билан очди. У Қизил Ярим ой жамиятининг ҳаётимизда тутган ўрни, одамлар тақдири билан боғлиқ бу жамиятнинг нақадар зарурлиги хусусида сўз юритди. У барча корхона, ташкилотлар ва муассасаларни ушбу тадбирда фаол қатнашишга чақирди.

Сўнгра район ҳудудидаги барча корхоналар, муассасалардан ташриф буюрган вакиллар бирин-кетин сўзга чиқишиб, имкониятлари даражасида маблағ ўтказа бошладилар. Жумладан, «Қизил шаршара» хўжалиги, санитария-эпидемиология станцияси жамоалари 15 минг, район маданият бўлими 30 минг, «Турон» давлат хўжалиги меҳнаткашлари 15 минг, Мусамуҳамедов номли жамоа хўжалиги 10 минг, «Қибрай» давлат хўжалигининг 1800 нафар ишчилари бир кунлик иш ҳақларини, район матлубот жамияти кооператорлари 50 минг, учинчи автокорхона жамоаси 20 минг, вилоят автокорхонаси 50 минг сўм маблағлари билан хайрияга ўз улушларини қўшдилар.

Сўз навбатини район Қизил Ярим ой жамиятининг раиси А. Темиров олади. У тўпланганларга Салор қўрғонилик II гуруҳ меҳнат ногирони, ҳар бир хайрия тадбирларидан четда қолмайдиган ажойиб инсон Николай Павлович Шадриннинг хатини ўқиб эшиттиради.

— Мен, — деб ёзади хатида Н. Шадрин,— жаннатмакон ўзбек диёрида ёрдамга муҳтож кишиларнинг бўлишини сира истамайман. Шу боис ўз шахсий жамғармамдан жамиятга ҳар ойда 200 сўмдан маблағ ўтказиб туришни лозим топдим...

Ҳа, орамизда шундай инсонлар борлигидан ҳар қанча фахрлансанг арзийди. Хайрия-эҳсон марафонида район халқ таълими ходимлари, ишбилармонлар, фермерлар, районнинг турли жойларидан ташриф буюрган ота-оналар ҳам ўз саховатларини аямадилар. 25-ўрта мактаб директор ўринбосари Собитжон Абдуллаев ўқитувчилар жамоаси номидан 7700 сўм, «Май» қишлоғидаги «Кўкалдош» кичик корхонаси директори Азим Собиров ўз ҳисобидан 2 минг сўм, қибрайлик фермер Нуржонбой Шинбоев 10 минг сўм, I гуруҳ ногирони Жумабой Қурбонов 200 сўм пул топширдилар.

Шу куни район маданият уйи қошидаги мақомчилар дастаси тадбир иштирокчиларининг хизматида бўлдилар. Улар ўзларининг куй ва қўшиқларини намойиш этиб, йиғилганларга хуш кайфият бағишладилар.

— Вилоятимизнинг ҳар бир район, шаҳар ва қишлоқларида ўтказилган маблағ тўплаш тадбирлари халқимизнинг ниҳоятда иймонли, эътиқодли, меҳр-оқибатли, саховатли эканлигини кўрсатди, — дейди тадбирда иштирок этган Қизил Ярим ой жамияти раиси Ф. Латипова. — Жумладан, қибрайликлар ҳам бу борада катта инсонийлик фазилатларини намойиш этдилар. Улар хайрия марафони ташкил этганликларига қарамай, маблағ тўплаш ўн кунлигини 20 декабрга қадар давом эттириш ташаббуси билан чиқдилар. Уларнинг саховатли ёрдамлари туфайли жамиятимиз оёққа турди. Эндиги навбат ёрдамга муҳтожларни қўллаб-қувватлаш. Уларнинг кўнглини кўтариш. Зеро, жамият фаровонлигини таъминлаш энг аввало ёрдамга муҳтожларга мурувват кўрсатишдан бошланади.

Районда Қизил Яримой жамиятига маблағ тўплаш давом этмоқда.

Х. ШАФОАТОВ.

● МЕҲНАТЛАРИ ШАРАФЛАНДИ

ҲОСИЛ БАЙРАМИ

ГАПНИНГ очиғи, ҳозирги бозор шароитидаги иқтисодий қийин даврда ўйин-кулги, қандайдир маданий ёки бошқа турдаги бирон бир тадбир ўз ишлари ва жамоаларидан кўнгиллари тўқ, эришилган натижалардан кайфиятлари чоғ бўлган раҳбарларнинггина юракларига сиғади. Қолаверса бутун ўз одамлари қаторида бадастир дастурхон тузиб четдан меҳмон таклиф қилиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Чунки якунланаётган йил кўрсаткичлари кўп жойларда қувонадиган аҳволда эмас. Лекин шунга қарамай, баъзи бир меҳнат жамоаларида ниҳоятда оғир келган бу йилги шароитда ҳам аввало раҳбарларнинг ишбилармонликлари-ю, тадбиркорликлари билан, қолаверса, кишиларнинг фидойиликлари туфайли ишлаб чиқаришнинг кўпгина соҳалари бўйича анча дуруст натижаларга эришилди. Мана шундай жамоаларда даромаднинг муттасил ортиб бораётганлиги учун бугунги кунда ҳам аҳолининг турмуш тарзи ва яшаш шароити нормал давом этмоқда.

Ташкил этилганига эндигина уч йил бўлганига қарамай ўтган қисқа даврда дадил оёққа туриб юксалиш йўлига чиқиб олган «Ўзбекистон» давлат хўжалигининг куни кеча бўлиб ўтган ҳосил байрамида иштирок этиб юқоридаги фикрлар дилимдан ўтди. Бу тадбирнинг ҳар йили анъанага айланиб қолганлиги учунгина ўтказилмаётганлигини, балки, одамларда унга чиндан ҳам кучли эҳтиёж бор эканлигини пайқадим. Ишчиларнинг меҳнатларига яраша юксак манфаатдорликка эришганликлари уларнинг шундоққина юз-кўзларидаги табассумларидан, кўтаринки кайфиятларидан билиниб турибди. Чорвадор соҳибкорни, чопиқчи механизаторни чин юракдан қўл сиқишиб, бир-бирларини бағриларига босиб эришилган ижобий натижалар билан қутлашяпти. Айрим одамларни нарх-наво қимматчилигидан ёки оиладаги бирон бир моддий етишмовчиликдан кайфиятсиз юрганларини кузатиш мумкин бўлган ҳозирги кунларда бу ердаги манзарани кўриш ҳар қандай кишини хурсанд қилади. Хўжалик аҳли биргина йил давомида қилинган меҳнатлари нашидасини суриб, ишдаги эришган ютуқларини нишонлабгина қолмай, бу билан ҳар қандай шароитда ҳам омилкорлик билан фаолият юритиб, бадастир яшаш мумкинлигини барча одамлар ва вилоятимизнинг турли районларидан ташриф буюрган меҳмонлар кўз ўнгида амалда исботлаб ҳам қўйдилар. Назаримизда буни кўпчилик пайқади.

Совхоз асосан мева-сабзавот ва полиз маҳсулотлари етиштиришга ихтисослашган, ҳали жуда ҳам навқирон хўжалик ҳисобланади. Уни Пискентдан етишиб чиққан, ёш бўлишига қарамай ажойиб иш юритиш қобилиятига эга бўлган, ишбилармонликда унча-мунча одамга сўз бермайдиган камтарин инсон Раҳматхон Сойипов бошқаряпти. Бундан бор йўғи уч йилгина аввал ташкил этилган жамоанинг дастлабки кезларидаги имкониятн ва оғир шароитидан хабардор бўлган одам уни қисқа вақт ичида шу қадар иқтисодий жиҳатдан бойиб тез ўнгланиб кетишини тасаввур ҳам қилолмасди. Лекин бугун кўзга кўриниб турган қувончли натижалар шунчаки қуруқ гаплар эмас. Бу ерда ҳақиқий ишбилармонлик ва тадбиркорлик чин маънода тантана қиляпти. Айтиш мумкинки, бундан уч йил аввал давлатдан 500 минг сўм қарз олиб ўз фаолиятини бошлаган хўжалик ҳозир райондаги баъзи бир муҳтож меҳнат жамоаларига қарз беряпти. Яна шу нарса диққатга сазоворки, олдинги тўкин-сочинли даврда ўртамиёна яшаган айрим одамлар бу ерда ҳозирги иқтисодий қийин даврда фаровонликка эришяптилар. Бирлари икки бўляпти. Хўжалик ўз маҳсулотларини асосан четга сотади. Қайта ишлаш технологияси кенг жорий этилган. Бу йил 1627 тонна ўрнига 1781 тонна қилиб ортиғи билан адо этилган режадаги узумнинг ҳаммаси винога айлантирилди. Бошқа маҳсулотлар учун ҳам белгиланган режалар зиёди билан уддаланди. Йиллик даромад юз миллион сўмдан ортди. Олди соҳибкорнинг қилган соф даромади ҳам 100 минг сўмга етди. Бу кўрсаткич ҳозирги қийин иқтисодий шароитда юксак натижа ҳисобланади.

Хўжаликда одамларни ишлатишни ҳам, уларни ҳалол меҳнатларига яраша манфаатдор қилишни ҳам, энг муҳими маданий дам олишларини таъмин этишни ҳам жуда яхши биладилар. Жумладан, бу йил ҳам хўжалик аҳли астойдил тер тўкиб кўзланган мақсадга эришди. Кузги-қишки тадбирлар ҳам аллақачонлар амалга ошириб қўйилди. Фақат йил якунига кўра кайфияти чоғ одамларни яйратиш, бир пиёла чой баҳонасида уларнинг олдига дастурхон ёзиб, қилган ҳалол меҳнатлари учун миннатдорчилик билдириш қолганди. Шу мақсадда хўжалик раҳбари Раҳматхон Сойипов ўз фаоллари Икром Рустамов, Исроил Тўлаганов ҳамда Туроп Иномовлар билан кенгашиб, район хўжаликлари ўртасида биринчи бўлиб ҳосил байрамини ўтказдилар. Эрталаб 200 килограммдан зиёд гуруч дамланиб ишчилар ва меҳмонларга ош тортилди. Санъаткорлар ўзларининг дилрабо куй ва қўшиқлари билан барча йиғилганлар дилини хушнуд этишди. Куннинг иккинчи ярмида совхоз директори барчанинг кўз ўнгида ўзининг ёз давомида далани бирга айланиб юрадиган тўриқ қашқа отига миниб тўпланган меҳмонлар ва юзлаб чавондозларни ажойиб ўйин — улоққа бошлади. Районнинг шу хўжалик ҳудудига жойлашган марказий ўйингоҳининг ёнидаги кенг сайхонликда, Тошкент денгизининг хушманзара қирғоғида то кечга қадар вилоятимизнинг турли районларидан келган чавондозлар пискентлик от ўйини усталари билан беллашдилар. Ғолибларга аталган совринлар беҳисоб эди. Улар орасида туялардан тортиб тойчоқларгача, сигир бузоғу, қўй эчкиларгача ҳозир қилинди. Улоқда Паркент, Бекобод ва Бўка райони чавондозлари алоҳида фаоллик кўрсатиб, маҳоратларини намойиш қилишди. Лекин пискентликларнинг учқур отларига бас келиб бўлмади. Асосий совринларни пискентлик чавандоз, шу совхоз бригада бошлиғи Рустам Пўлатовнинг ўзи қўлга киритди. Ҳосил байрамида вилоят ва район раҳбарлари ҳам иштирок этишди.

Иброҳим ТОШЕВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

● **СУРАТЛАРДА: (юқорида) чавандозлар Рустам Пўлатов ва Раҳматхон Сонповлар. (Пастда) улоқ пайти.**
А. ИКРОМОВ суратлари.

ЁНИЛҒИ ТАЪМИНОТИДА ТИЖОРАТЧИЛИК

НЕФТЬ маҳсулотига талаб ортиб бормоқда. Заминимиздан қазиб олинаётган «қора олтин» ёнилғига бўлган эҳтиёжнинг учдан бир қисмини ҳам қопламайди. Шунинг учун нефть ва нефть маҳсулотларини бошқа давлатлардан сотиб олишга мажбур бўлинмоқда.

Бу борада нарх-наво янада кўтарилиб кетишининг олдини олиш, уни муайян даражада сақлаб туриш мумкинми? Мутахассислар, нефть маҳсулотлари тармоғи ходимлари бу саволга «мумкин» деб жавоб беришмоқда. Бунинг учун тармоқни бевосита эркин савдога, тижоратчиликка ўтказиш, нефтга бой давлатлар билан мол айрибошлаш асосида иш тутмоқ зарур.

Ўзбекистон Давлат нефть маҳсулотлари ҳиссадорлик бирлашмаси ўтказган икки кунлик семинар-кенгашда ана шу ҳақда гапирилди. «Нефть маҳсулотлари истеъмолчилари билан ўзаро фойдали ҳамкорликни шартнома асосига ўтказиш — Ўзбекистоннинг иқтисодий манфаатдорлигини ҳимоялашнинг самарали йўли» мавзуидаги бу анжуманда нефть таъминоти масалалари, уни ҳал этиш йўллари ва тармоқни тижоратчиликка ўтказиш муаммолари атрофлича муҳокама қилинди.

(ЎзА).

ЎҚИТУВЧИЛАР ДАМ ОЛИШ-ДАВОЛАНИШ МАРКАЗИ

«ЎҚИТУВЧИ — жамиятнинг етакчи илмий кучи, у маърифат тарқатувчи. Бу — шарафли касб бўлиши билан бирга машаққатли меҳнатни ҳам талаб этади. Фарзандларимизнинг илк мушоҳадалари энг аввало мактабда шаклланади. Қолаверса, уларнинг келажакда ким бўлиб етишишлари ҳам кўпроқ ўқитувчи берган таълим-тарбияга, одобга боғлиқ. Агарда ўқитувчи жисмонан бақувват, соғлиги жойида бўлса, соғлом фикрлайди. Институтимизга бир ойда 550 нафар муаллим ўз малакаларини оширишга келар экан. Тошкент шаҳрининг ўзида эса қарийб 25 минг ўқитувчи меҳнат қилади. Шундай иш қилиш керакки, улар бир вақтнинг ўзида ҳам малакасини оширсин, ҳам соғлигини тикласин. Бунинг учун имконият етарли. Фақат ўқитувчиларга қурилаётган ётоқхона ишга тушса бас. Эскисини таъмирлаб, санаторий-профилакторий га айлантириш мумкин».

Бу мулоҳаза республика халқ таълими вазири Жўра ака Йўлдошевда ҳали ўқитувчилар малакасини ошириш институтида ректорлик лавозимида ишлаётган пайтдаёқ туғилган эди. Мулоҳаза сўнгра ташаббусга айланиб тезда ишга киришилганди...

Куни кеча пойтахтдаги А. Авлоний номли халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти қошида республика вилоятлари ва Тошкент шаҳар ўқитувчилари учун мўлжалланган 130 ўринли санаторий-профилакторийнинг очилиш маросими бўлиб ўтди.

Институт ректори Ғайрат Шоумаров йиғилишни очар экан, ўқитувчиларга катта қулайлик яратилганини таъкидлади. Республика халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев, республика касаба уюшмаси марказий қўмитаси раиси ўринбосари А. Султонов, Тошкент кўз касалликлари касалхонаси бош шифокори К. Валиева, ўқитувчи З. Узоқовлар сўнгги пайтларда ўқитувчиларга яратилаётган шароитлар ва уларга берилган имтиёзларни алоҳида таъкидладилар.

— Биз шифокорлар, — деди ушбу даволаш масканининг бош врачи Мурод ака Рустамов — ўқитувчиларнинг яхши дам олиб соғлиқларини тиклаб олишлари учун куч-ғайратимизни аямаймиз. Шу боис бу ерда ўндан ортиқ усулда даволаш йўлга қўйилади. Махсус дорихонанинг бизга бириктирилиши яна бир муаммонинг ҳал этилишига кафил бўла олади.

Сўнгра йиғилганлар даволаш-дам олиш масканидаги шароит билан танишдилар. Бир гуруҳ санъаткорлар эса ўзларининг дилрабо куй ва қўшиқлари билан йиғилганларга хуш кайфият бағишлади.

— Албатта, бу бизни беҳад қувонтирди, — дейди олий тоифали ўқитувчи Кароматхон Абдуллажонова. — Чунки ҳамма жойларда ҳам ўқитувчиларнинг соғлиқларини мустаҳкамлаш учун шароитлар ҳозирча етарли эмас. Ростини айтиш керак ўқитувчига осон тутманг. Уларнинг кўпчилиги соғлигидан шикоят қиладилар. Энди эса бундай масканнинг бунёд этилиши кўнглимиздаги иш бўлди.

Х. ТОШТЕМИРОВ.

ҚАДРИЯТИМИЗ ХАЗИНАСИНИНГ ДУРДОНАЛАРИ

ОЛИМ МУЛОҲАЗАЛАРИ

ЖУМҲУРИЯТИМИЗ истиқлолга юз тутганига бир йилдан ошди. Халқимиз ушбу мўътабар Мустақилликка эришгунича не-не машаққатларни бошдан кечирмади ва не-не азиятларга дуч келмади... Мозиймиз, гўё сомон йўлига ўхшайди. У наинки юлдузлар, балки, башариятни ҳайратга, изтиробга солган воқеалар силсиласига ҳам бойдир...

Биз ҳоби-ғафлатни тарк этиб, тобора ўзлигимизни, маънавий қадриятларимизни, инсонийликка юз тутганлигимизнинг ўқ илдизларини янада равшанроқ англаб бораётирмиз...

Авваллари дастлабки «ақл пайванд бўла бошлаган одам» Африкада пайдо бўлган деган назария мавжуд эди. Энди эса бу каби назария шубҳа остига олинди — бунингдек одам бундан 350 минг йил илгари Осиёда ҳам маскан топганди деган маълумот юзага келди. Бунга туркий халқлар ибтидоди яшаб келган мавлуду маскан ҳам тааллуқлидир.

Вавилон устунларида қадимий аждодларимиз сак — массагетлар тимсоли, либослари акс этганлигини ҳам идрок этиб, бир ғурурларга тўлишга ҳақлидирмиз. Буюк ватандошимиз Зардўшт ҳам ўз таълимотини Турон элида бунёд этган, ундан ана ўша Юнону-Рум фуқаролари ҳам диний манбаъ сифатида баҳра олганлар. Бизнинг рамз, ялову туғларимиз ҳам ўқ илдизи билан «3 минг йилдан зиёд тарихга эга. «ГЕРБ»ни олмонча «ЕРБО»дан олинган дейдилар. Унчалик эмас, Туронда «КЕРБО», «ГЕРБАРГ», ундан ҳам азм ибтидодан силсила тортади. Мусиқий СОЗУ «НОТА» ёзувини овруполиклар юнонларга, аниқроғи Пифагорга олиб бориб тақайдилар. Аслида эса Шарқда соз ва нота ёзуви Пифагордан 800 йил олдин кашф этилган — нота ёзувининг индаллоси — «НУХТА» ёзувидан чумак уради. «НУХТА» билан ёзув асбобини «тамғаи лаҳн» дея атаганлари ҳам бежиз эмас. Туркий назмиётда «сурурди лаҳни сурибон» деган сўзларни ҳам учратишимиз мумкин. Бизнинг аждодларимиз бундан 4 минг йил илгари «ЯШТИ БАҲРОМ», «ЯШТИ ХУРШЕД»ларни, ҳа Туроний «ГИМН» «МУНОЖОТУ» мадҳияларни ижод этганлар.

Аждодларимиз яратиб кетган муқаддас «Авесто» ҳам милоддан аввал башариятга маълум эди. У 24 жилддан таркиб топган бўлиб, чармга битилганди. Босқинчилар уни деярли маҳв этганлар...

ЧЕЧАККА ҚАРШИ ЭМЛАШ УСЛУБИНИ ҳам Овруполиклар Дженнерга тиркайдилар, аммо ундан неча асрлар аввал, бу услубни буюк Шарқ олими, кимёгари АБУ БАКР ИБН ЗАКАРИЁ АР-РОЗИЙ ихтиро этган, умуминсоний хибз-сиҳатнинг кашшоф посбонларидан ҳисобланган ушбу аллома дастлабки тажрибани ўзида синаб кўриб, матонат кўрсатган. Қолаверса, «МЕДИЦИНА» сўзи ҳам шарқона «МАДАДИ-СИНО»дан ибтидосини олади ва «СИНОНИНГ МАДАДИ» мазмунини акс эттиради...

Овруполикларда «Гимн усопшему» деган тушунча, аниқроғи ижровий асно бор — уни асрлар билан ўлчайдилар — Петр I даврида ҳам у янграган. Бизнинг аждодларимиз ҳам бундайларни миллоддан аввал тўқиб, ижро этганлар. Сиёвуш шаҳид бўлганда мана шундай марсиялар ижро этилган, бундайларни «ГИРАНДА (СЎНГ «ГЕРЧИ», «ЮИРЧИ»)лар тўқиб ижро этганлар. Кейинчалик майдонга «ГИРЯ» келган. Ушбунинг индаллосига ҳам ҚАРИЙБ 4 МИНГ ЙИЛ БЎЛИБ ҚОЛМОҚДА. Бу ҳақда АЛЛОМА НОРШАҲИЙ ҳам маълумот бериб кетган, унинг айтишича, Сиёвуш воқеаларига 3 минг йил бўлган... «ГИРЯ»ни ҳозир ҳам улуғ сиймоларимиз, шу жумладан, буюк иқтидор эгаларимиз қазо қилганида наъра тортиши ҳам ана ўша анъананинг давом этиб келаётганидан шоҳидлик беради...

«Авесто» ҳам дастлаб Туронда яратилиб, бизнинг аждодларимиз томонидан йўргакланган, ундаги «МУНОЖОТЛАР»га қулоқ берайлик-а;

Қуёшни мадҳ этамиз,
Ўл зўр портав афшонии,
Тулпорлари чаққонии,
Хуршед юзин очганда,
Иссиқ нурин сочганда,
Илоҳийлар тик турар,
Бахт чашмаси қулф уриб,
Бари севинчлар йиғар...
Олам бахти кулсин деб,
Ер ҳаққа кўп тўлсин деб.

«Ҳуршед-яштдаги» ушбу мазмун, фалсафага эътибор берайлик-а, аждодларимиз неча минг йил аввал табиатни, илоҳийликни, гўзалликни, бахтни, севинчни, ҳақиқатни тараннум этмоқдалар!.. Мана шундай мозийга, қадимий маданий меросларга, ўша кўҳна маънавий қадриятларга эга эканмиз-у яна бизга «ТАРИХ БИЛИМДОНЛАРИ» таъна тошини отиб келдилар, аждодларимизни «тараққиётни емиришни» ўзига касб қилиб олган шафқатсиз қабилалар сифатида кўрсатиб келдилар!..

Хўш, ҳозирги авлод нима учун мана шундай улкан тарихдан, бой ва ўта сержило мозийдан огоҳ бўлолмай келди шу пайтгача?!. Сабаби мана энди, Истиқлол туфайли, демократиялаштириш, ошкоралик боис равшанлик тортаётир... Чоризмнинг мустамлакачилик сиёсати-ю, етмиш йилдан зиёдроқ вақт ичида «қизил империя» амалга ошириб келган мафкуравий сиёсат! Ҳа, Туркистон ўлкаси, Ўрта Осиё халқларининг бой, сержило маданий меросини, ўқ илдизи неча минг йилларга қараб кетган улкан, беназир тарихини ўта устамонлик ва риёкорлик билан камситиб, хаспўшлаб келдилар. Дарсликларда ҳам кўпинча инсоният тарихи, маданий тараққиёт гўё қадимги Миср, Ҳиндистон, Юнонлардан бошланган-у, Ўрта Осиё каби муаззам ва ўта кўҳна мавлуду масканнинг бу жараёнга ҳеч бир алоқаси бўлмаган, гўё бу ерда фақат «ваҳший, таловчи кўчманчилар» яшаган... Искандар Зулқарнайн Туронга маданий бойликлар, анъаналарни олиб киргану, Ўрта Осиёдан гўё ҳеч қандай бойликларни олиб кетмаган!..

ТАРИХИЙ МАНБАЛАР АДАБИЙ МЕРОС, БОЙ ФОЛЬКЛОР ЎТА ҒИРРОМЛИК БИЛАН, РЕЖАЛИ РАВИШДА ҚАТАҒОН ЭТИЛДИ ЁҲУД РИЁКОРЛИК-ЛА МАНФУР ПЎЛАТ САНДИҚЛАРДА ЯШИРИБ КЕЛИНДИ. Шу боис ҳозирги авлод ўзбек Жанна д-Арки бўлган ОЙБОНУНИ билмай келди, унинг эрк учун курашгани боис тириклайин пахса девори орасига бостириб юборганларини ҳам деярли кўпчилик билмайди!.. Озодлик йўлида қурбон бўлган Дукчи Эшон ҳам афсунгар — аъзаимхон сифатида қоронғу тарих саҳифасида акс эттирилди. Белоруссиядаги «Хатинь» қишлоғи фашистлар томонидан йўқ қилинганини жаҳон билади, Андижондаги «МИНГТЕПА» қишлоғи (3 минг йиллик тарихга эга) чоризм томонидан, «оқ подшо» генералларининг буйруғи билан «КУЛТЕПАГА» айлантирилганини ва кейинчалик подшо жанобларининг «авфи» боис, «МАРҲАМАТ»лари туфайли кўҳна «Мингтепа» (қадимда шаҳар бўлган «Марҳамат»га айланиб кетганидан ҳам эндиги авлод бехабар... Хўп, танти, «феъли кенг» халқимиз-да, сўнгги пайтларгача ана ўша манфур, ҳақоратомуз «Марҳамат» атамасини қадимги муқаддас мавлуду масканимиз «шўр-пешона» тарихида муҳрлаб келмоқдамиз!..

Эвоҳ, элимиздан ҳақиқий фидойилар, мўътабар ватанпарвар зотлар, халқимизнинг буюк фарзандлари, 20-асрнинг чинакам алломалари — Мунаввар Қори, Беҳбудий, Фитрат, Хуршид, Чўлпон, Қодирийлар етишиб чиқиб, тарихимизни ҳаққоний ёритишга, мозийимизни адолатли таҳлил этишга, беназир маданий меросимизни рўй-рост ёритишга ва бу ҳақда пурмаъно асарлар — мажмуалар, пьесалар, назмиёт намуналарини ёритишга киришувдиларки, «қизил империя» муршидлари улар шаънига турли қора тамғаларни урдилар. Маънавий ҳам жисмоний маҳв этдилар...

Маълумки, Фитрат, Айний, Авлоний, Ҳамза, Чўлпон, Бадрий, Ҳислатлар бой ва сержило маданий меросимизни тарғиб қилиш билан бирга, ўзлари ҳам мозиймизни акс эттирувчи бадиий баркамол асарлар яратдилар. Авлоний, Чўлпон, Айнийлар мадҳиялар, миллий маршлар ҳам битдилар. Ҳамза ҳам «Муножот», «Мадҳиялар» ёзди, бироқ биз унинг диний-илоҳий аснодаги асарларини узоқ йиллар мобайнида эълон қилмай келдик, уни фақат «қизил қалам» эгаси, фақат «шўро» куйчиси сифатида тарғиб этдик. Ахир у ҳам модаризамининни «Яша Турон» дея куйлаганди-ку:

Яша Турон, яша Турон!
Сан эзилганларга ёр —
Барча ўлка ишчисига
Сан суянчиғ, сан — мадор.

Хуршид ҳам азалий анъанага содиқ қолиб «Наът», «Муножот», «Мадҳиялар», ватанпарварлик маршларини. Истиқлолни, Ҳурриятни мадҳ этувчи 200 га яқин ҳароратли қўшиқларни ёзди, улардан бир қаторига ўзи куйлар басталади, чунончи, «Ватан мадҳияси», «Ҳуррият марши», «Истиқлол шарқийси», «Интибоҳ марши», Турон қўшиғи», «Санжоқ» (байроқ) марши кабиларга ҳам:

Санжоқимиз — шонимиз,
Дин-ла ҳур имонимиз,
Она юрт Туронимиз,
Унга фидо жонимиз,
Арш, арш, арш илари,
Муқаддас заминнинг ўғил-қизлари!

Арш, арш, арш илари,
Истиқлол этмакчун Ватан ерлари!..

1917 йилдаги февраль инқилобини қаршилаб, ҳурриятни мадҳ этган Хуршид мана бундай деб ёзганди:

Туронлилар, туринг ортиқ қуёш чиқди, нурлар сочди,
Жаҳл-ғафлат вақти ўтди, илм-урфон юзин очди,
Бизни эзган мустабидлар ер юзидан сурилдилар,
Туринг, эй қардошлар, туринг! Эзилганлар тирилдилар.

У биринчи бўлиб 1917 йил бошларидаёқ «Туркистон интернационали» ва «Туркистон марсельеза»сини ёзди:

Эй, ўзбек халқи, тур, уйғон!
Уйғон, ғайрат-ла боқ ҳар ён.
Етур санга бу эзилмоқ...
Уйғон! Етар ортиқ қон,
Йиғлаюр букун Туркистон...

Хуршид кўп соҳада кашшофлик, яловбардорлик қилди. 1917 йилда «Ҳуррият мевалари» номли қўшиқ ва маршлар тўпламини чоп эттирди. 1913 йилдаёқ «Ориф ила Маъруф» чолғули манзумасини — мусиқа драмасини яратди: 1918 йилда биринчи бўлиб жадидлар ҳақидаги «Жадид ва қадим» пьесасини ёзди, унга А. Қодирий тақриз битди: 1919 йилда «Темур тўдаси» номли адабий-мусиқий гуруҳни ташкил этди: Худди мана шу йилнинг ўзида биринчи болалар «опера»си — «Кичик аскар»ни ёзиб, саҳнага қўйди ва унга Мирмулла Шермуҳамедов «Иштирокиюн»да тақриз ёритди. Унинг ташаббуси билан «Турон» саҳнасида илк бор Амир Темур ҳақида спектакль қўйилди; унинг қаламига «Сиёвушнинг ўлим ҳукми», «Заволли Ватан», «Карбало фожеаси», «Қўқон хони қипчоқлар», «Вомиқ ва Узро», «Гулшоҳ ва Ворқа», «Юсуф ва Зулайҳо»лар ҳам мансуб эди. Машҳур драматург биринчи бор Шекспирнинг «Отелло»сини, Шиллернинг «Макр ва муҳаббат», «Қароқчилар»ини 20 чи йиллардаёқ ўзбекчага табдил этганди (бу ҳақда ўша вақт матбуотида ҳам маълумотлар бордир). Биринчи бор мусиқали драмани — «ЧОЛҒУЛИ МАНЗУМА» «Мусиқали комедияни» — «ЧОЛҒУЛИ ХАНГОМА» дея миллий атамада зикр этган ҳам ўша Хуршид эди. Бадиий навоийномамиз тараққиётига улкан ҳисса қўшган, саҳна навоийномамизга асос солиб берган мана шу мўътабар зотдир. У драматургиямиз тарихида шеърий драма ёзишга ҳам дастлаб кўприк ташлаб берганди (Иззат Султон таъкидлашича). Қалам соҳиби дастлабки миллий опера либреттоларини яратган драматургларимиздандир. У қалдирғоч маорифчи ҳамда журналистларимиздан.

Атоқли шоир, қўшиқбордор қил-қаламига кўпгина ғазаллар, мухаммас, муашшоҳлар, классик куйларимиз билан хонанда-ю, ҳофизларимиз ижро этиб келаётган «Дугоҳ», «Сегоҳ», «Чоргоҳ», «Ушшоқ», «Баёт», «Мустаҳзод», «Гиря»лар ҳам мансубдир. Қалам тиғи билан вужудимизни сел қилган «Сегоҳ», жигар хуни, қалб қўри билан битилган «Чоргоҳ»ларнинг муаллифи ҳам Хуршид эди:

Дўстлар йиқилмоқ истаса гар гумбази Кабуд,
Оҳим шарорасидан анга айлангиз устун...

Ҳа, «Ёввойи ушшоқ»и билан жигар парколасини эритиб, лоларуҳ қон этган ҳам ўша буюк муҳаббат куйчисидир:

Фироқ алангасидан танда жон кабоб ўлди,
Вужуди ғам ила кўнгил уйи хароб ўлди...

Мазкур беназир мисралардан ҳам ўткир қалам соҳиби дилни тилга, тилни дилга таржимон этгани яққол кўриниб, сезилиб турибди. Хуршидга «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун» саҳна асарлари чинакам шуҳрат келтирди, у машҳур драматург сифатида халқ ичра ном қозонди. Бироқ, мана шуларнинг барчасига қарамай адолат ва нафосат кушандаси — «Қизил империя» Хуршид шаънига «жадид», «пантуркист», «миллатчи», «халқ душмани» каби қора тамғаларни босди, у ёзувчилар уюшмаси аъзолигидан бадарға қилинди, охири азиятларга чидолмай, дарду алам-ла оламдан кўз юмди... Унинг мана бу мисралари ноҳақликка раддия ҳамда исёндир:

Дев мисол ғанимлар, ваҳший палитлар...
Кўксимни куйдириб тамға босдилар.
Ва бўҳтон дорига тортиб шаънима,
«Миллатчи» сўзила «зуннор» осдилар...
Кимга дод деймаи-у, бир нажот истаб!!
Ўлгумча қилгум мен оҳу наволар,
Эл ичра берсин деб додим садолар!..

Бироқ Хуршид зуғму-ваҳшат абадий эмаслигига, бир кунмас бир кун ёруғ кунлар келишига ишонарди ва бу ҳақда ўзи шундай деб ёзиб кетганди:

Толенинг уйғонгуси Хуршид анга йўқдир гумон,
Ким қаро тун сўнгидан тонг отди, чиқди офтоб!..

Ҳа, халқимизнинг буюк фарзанди, атоқли шоир, машҳур драматург, йирик санъаткор орзу қилган кунлар келди, ҳуррият қуёши нур сочди, жумҳуриятимиз Истиқлолга юз тутди, яна қайтадан янграй бошлади, тараққиётга, нафосатга, инсонийликка чорлай бошлади, Хуршид Назмиёти, саҳна асарлари ва қўшиқлари. Шу пайтларгача шоирнинг на 60, 70, 80 ва на 90 йиллиги нишонланмаганди; ўттиз йилдан бери бирон шеърий девони ҳам чоп этилмади; унинг хотираси ҳам дурустроқ абадийлаштирилмаган. Ҳамкасблари-ю, зурриётлари ҳам қачон ҳақиқат ўз ўрнини топар экан дея, «ҳақ» деб кутиб ётган эдилар. Истиқлол боис ҳақиқат ўз эгарига минадиган бўлди — Ўзбекистон ёзувчилар, бастакорлар уюшмалари, Республика фанлар академияси, маданият ишлари вазирлиги-ю, жумҳурият таълим вазирлиги Хуршид таваллудининг 100 йиллигини нишонлаш масаласини кўриб чиқдилар. Ўзбекистон республикаси ҳукумати ҳам қатор тадбирларни кўзда тутаётир — йирик адиб ҳаёти ва ижодига бағишланган илмий конференциялар, сайланма асарлари-ю, монография, рисолалар чоп этиш, ҳужжатли фильм яратиш, Навоий номли театрда юбилей кечасини ўтказиш, драматург асарларини саҳна, ойнаижаҳон ва овозингор, матбуот орқали ташвиқ этиш, хотирасини абадийлаштириш шулар жумласидандир.

Баҳриддин НАСРИДДИНОВ,
Ёзувчилар уюшмасининг аъзоси, Тошкент давлат маданият илмгоҳи доценти.

ЎЗБЕКИСТОН—ЯПОНИЯ

МУСИҚАШУНОСЛАР ҲАМКОРЛИГИ

Ўзбекистон ва Япония мусиқашунослари Ўрта Шарқ халқларининг мусиқа маданиятини тадқиқ этиш соҳасида ҳамкорлик қилиш режасини тузмоқдалар. Ҳамза номидаги Ўзбекистон санъатшунослик илмий-тадқиқот илмгоҳининг мутахассислари бу соҳадаги ишлар ҳақида Токио университети ҳузуридаги мусиқашунослик илмгоҳида ишловчи касбдошлари билан шартнома туздилар. Мазкур илмгоҳ директори профессор Цугэ Геничи яқинда Тошкентга келиб кетди. Бўлиб ўтган музокаралар чоғида у японларнинг Ўрта Осиё ва хусусан, Ўзбекистон халқлари мусиқа санъатига бениҳоя қизиқиши туфайли қўшма тадқиқотларнинг шу мавзуи белгиланганини уқтириб ўтди.

Айни вақтда, бу ерда қарор топган анъанавий мусиқа жанри — мақомлар япон мутахассисларини жалб этмоқда. Ўзбекистоннинг замонавий мусиқа санъатида мақомлар тажрибаси сақлаб қолингани ва фойдаланиб келинаётгани қизиқарлидир. Шартномада белгиланган дастур доирасида мақомларнинг ижрочилари яшаб ишлаётган республика минтақаларига уч йил давомида қўшма экспедициялар уюштириш режалаштирилган.

Бундан ташқари Япония томони Ўрта Осиё халқларининг чолғу асбоблари тарихини ўрганиш режасини белгилаган. уларнинг фикрича, бу иш шарқ билан ғарбнинг мусиқа маданиятлари ўзаро таъсирини фаҳмлаш имконини беради. Токио илмгоҳида барпо этилаётган мусиқа асбоблари музейида Ўрта Осиё ва Қозогистонга алоҳида бир бўлим ажратиб қўйилади.

Ўзбекистон халқларининг мусиқа фольклори — қўшма тадқиқотларнинг яна бир соҳасидир. Унинг мусулмон давридан аввалги қадимий намуналари, жумладан сеҳргарлик — дуо билан касални даф қилиш, қайтариқлар каби одатлар япон мутахассисларини айниқса қизиқтирмоқда.

Шартнома доирасида илмий-амалий анжуман ўтказиш, тадқиқот натижалари юзасидан биргаликда асарлар ёзиб нашр этиш мўлжалланмоқда.

И. ГРЕБЕНЮК,
ЎзА мухбири.

УСТОЗЛАР ИЗИДАН

АДАБИЁТШУНОС олим Бегали Қосимов 50 ёшга тўлди. Уни кўпчилик танийди. Ўзбекистон телевидениесининг мумтоз адабиёт, унинг намояндалари ижоди ҳақидаги кўрсатувларнинг аксариятида Бегали Қосимов иштирок этади. Телетомошабинлар Бегали Қосимов ҳақида гап борса, «ақлли йигит, билағон олим, гапни чертибчертиб гапиради», — дейишади. Кўз танишлик ҳам яхши, лекин, қалб танишликка, одамни ақл-ҳуш билан англашликка не етсин.

Бегали Қосимовни танiганимга 30 йилдан ошибди. Бу йиллар ичида биз ҳамкасб сифатида қанча-дан-қанча талабаларга дарс бердик, диплом, диссертациялар муҳокамаларида қатнашдик. Умримнинг тотли онлари Бегали билан ҳамсафарликда ўтди. Гоҳи нёв, гоҳи уловда Ўзбекистонимизни неча бор кездик. Ангреннинг юқорисидаги Аряшонни, Тулпоркўл, Искандаркўлни илк бор Бегали билан томоша қилганмиз. Қирғизларнинг тўйида меҳмон бўлганмиз. Тоғдан бўзбош терганмиз. Шаҳрисабздан 50 чақиримча ичкарида, тоғ бағрида жойлашган Ғилон қишлоғига борганимизда, биз — меҳмонлар табиатнинг бунчалик сўлимлигидан лол қолганмиз, мезбонлар бўлса, ҳеч қандай юмуш-топшириқсиз шунчаки меҳмон бўлиш учун келган «домулло»ларнинг ҳафсаласига қойил қолганлар. Ғилон йўлининг машаққатлари Тоғли Бадахшон ўлкасига олиб борадиган Ош-Хоруғ йўлининг мураккабликлари олдида ҳолва экан. Ёзувчи Ўткир Ҳошимов бундан сал кам йигирма йил муқаддам «Тошкент оқшоми» газетасида Помирга саёҳатимиз ҳақида катта ҳажмли йўл хотиралари ёзган эди. Мазкур хотиралар бадиийлик қоидаларига мослантирилиб, «Нур борки, соя бор» романига киритилди. Бегали Қосимов билан Уссурия ўрмонларини кездик, Владивосток, Находка, Хабаровск, Эркут шаҳарларида бўлдик. Афсонавий Бойкўлда, Жапун денгизида чўмилдик, ўрмон ичидаги «Олтин калитча» номли чашма бўйида ош дамладик, узоқ-яқиндан келган меҳмонларга Ўзбекистонимиз ҳақида сўзлаб бердик. Ватан ҳақида юртни, элни соғинган одам гапирсин экан, деган ҳақиқатни ўшанда англаганмиз.

Одамни синамоқчи бўлсанг, қарз сўра, қалбини билмоқчи бўлсанг, сафарга чиқ, деган гап бор. Бегали Қосимов билан қанча ҳамсафар, ҳамроҳ бўлган бўлсам, унинг қалби очиқ, бағри кенг одамлигини англадим.

Ўрисни бир мақоли бор: «Дўстинг кимлигини айтсанг, сенинг кимлигингни айтиб бераман». Бегали Қосимовнинг дўстлари, курсдошлари кўп. Улардан жуда кўпини танийман: бири олим, бири шоир, бири адиб, бири ношир, кўпчилиги институт, университет ўқитувчилари. Муҳими шуки, Бегалининг қадрдонлари орасида дўстликка хиёнат қилгани йўқ.

Бегали Қосимов — устозлардан ёлчиган олим. Марҳум Ғулом Каримов Бегали Қосимовнинг иқтидори, қунт-саботига обдон ишонгач, уни ниҳоятда мураккаб, чигал муаммога рўпара қилди. Бегали Қосимов илмий фаолиятини бошлаган пайтда жадид адабиёти, унинг намоёндалар ҳақида ижобий гап айтиш аждаҳо қўриқлаб ётган хазинадан жузза олишдай мураккаб, хавфли эди. Бегали Қосимов донишманд илмий раҳбари етакчилигида, XX аср бошларида ижод қилган маърифатпарварлар, илғор педагоглар, илк журналистлар, дастлабки таржимонлар ҳақида мақолалар, тадқиқотлар чоп эттира бошлади.

Бегали Қосимовнинг устозларидан яна бири Озод Шарафиддиновдир. Озод ака Бегалининг на диплом ишига, на номзодлик ва на докторлик диссертациясига раҳбарлик қилмаган. Лекин Бегали Озод Шарафиддиновни устози, қадрдони деб билади. Халқда «Олим бўлиш осон, одам бўлиш қийин» — деган нақл бор. Бегалини илм йўлига Ғулом Каримов домла бошладилар. Озод ака Бегалини ҳамиша ўзларига яқин тутдилар. Мен юқорида Бегалининг сафарлари, юрган

• Қутлов •

йўллари, кезган юртлари ҳақида гапирдим. Бизнинг барча сафарларимиз ғояси Озод акадан чиқарди. Озод Шарафиддинов ҳар бир сафаримизни уюштирувчи, ташкиллаштирувчи куч бўларди. Сафарнинг бебаҳо дамлари, менимча, ҳаёт, одамлар, яшашдан мақсад сингари масалалар ҳақида ўз-ўзидан бошланиб кетадиган суҳбатлар асносида англашиларди. Озод Шарафиддинов ҳам, Ўткир Ҳошимов, Бегали Қосимов ҳам, Баҳодир Ғуломову камина ҳам «хом сут эмган» бандалармиз: гоҳ хато қиламиз, гоҳ нотўғри гапириб қўямиз. Лекин, инсон ҳаётида шундай лаҳзалар бўладики, эшитилган гап, кўрилган воқеа, тингланган суҳбат тўппа-тўғри юракдан жой олади, онгга «михланиб» қолади. Озод Шарафиддиновнинг жуда кўп ибратли ишлари, қарашлари Бегали Қосимовга ўтган десам, хато бўлмайди.

Бегали Қосимов фақат Ғулом Каримову Озод Шарафиддиновдан ҳамма нарсани ўрганган десак хато бўлади. М. Қўшжонов, А. Қаюмов, А. Ҳайитметов, Ф. Сулаймонова сингари олимлардан ҳам Б. Қосимов кўп нарсани ўрганган. Ҳақиқий олим фақат ижобий томонларнигина ўрганмайди, олим одам ҳар бир ҳодиса, воқеани ўзича муҳокама қилади. Бегали Қосимов «Келди давринг, сур, бегим» тақлидида иш юритган олимларни ҳам яхши билади. Олим замон ноғорасига ўйнайверадиган сиёсатчи эмас. Илмий ҳақиқат кўпинча ҳоким мафкурага зид келиб қолади. Фидойи олим ўз эътиқоди учун азоб чекиши, машаққат нималигини ҳис этиши мумкин. Афсуски, Сталин даврининг беаёв сиёсати, коммунистик мафкура кўп олимларни «синдирди», илмдаги сиёсатчига айлантириб қўйди. Бундан 5—6 йил муқаддам энг кенг тарқалган тадбирлардан бири юбилей ўтказиш эди. Газета ва журналлар юбилей мақолалардан безор бўлган эди. Ҳозир тирик олимлар юбилейи кам ўтказиляпти. Аксарият олимлар олтмиш, етмишга кириб, илмий ҳосиллари деярли йўқ эканлигини, саробни ҳақиқат деб юрганликларини ҳис қилиб қолмоқдалар. Аксинча, Бегали Қосимов сингари олимларни ҳаётнинг ўзи юзага чиқаряпти, жамоатчилик уларни олқишлаяпти.

Бегали Қосимовнинг ҳозиргача яратган асарларининг энг сараси «Излай-излай топганим»дир. 1992 йилда Бегали Қосимовнинг «Исмоилбек Гаспрали», «Фитрат» адабий портретлари чоп этилди. Олим Туркистон халқини ғафлат уйқусидан уйғонишига, Оврупода рўй бераётган оламшумул ўзгаришлардан хабардор бўлишига Исмоилбек Гаспрали таъсир этганлигини кўрсатади. «Исмоилбек Гаспрали» асарида адабиётшунослигимиз учун янгилик бўлган услуб кўзга ташланади.

Мазкур асарда муаллиф яна бир вазифани бажарди: 1991 йилда Симферополда Исмоилбек Гаспрали таваллудининг 140 йиллиги кенг нишонланди. Б. Қосимов мазкур китобида шу халқаро анжуман, унда ўқилган маърузалар, иштирокчилар ҳақида маълумот берди. Қисқаси, Б. Қосимов И. Гаспрали таваллудидан то 1991 йилгача ўтган даврни кўздан кечирди. И. Гаспралининг «Туркистон уламоси» асари ҳақида берилган маълумот Исмоилбекнинг нақадар билимдон олим бўлганидан далолат беради.

Б. Қосимовнинг «Исмоилбек Гаспрали», «Фитрат» асарларида мақсаднинг аниқлиги, фикрнинг изчиллиги, замонавий руҳ диққатни жалб қилади. Олим биз не мақсадда XIX аср охири XX аср бошларида ижод этган маърифатпарвар ёзувчилар ижодини ўрганамиз, деган саволга аниқ жавоб бериб боради. Бегали Қосимов эллик ёшида ҳам олим, ҳам комил инсон сифатида роса етишди. Унинг асарларида янги маълумот, охорли воқеа, илмий хулосалардан ташқари XX аср пировардида яшаётган олимнинг туйғулари, онгида кечаётган ўйлар акс этади. Бегали Қосимов олим сифатида оламга таниляпти. У Халқаро Аҳмад Яссавий, Халқаро Исмоил Гаспрали доимий қўмиталарининг аъзоси.

Бегали Қосимов Қашқадарё вилоятининг чекка бир қишлоғида туғилди. У Тошкент шаҳрида илм олди, яхши кишиларга эргашди, олим бўлди. Бегали Қосимовнинг элда азиз бўлишида ўтиб кетганлар руҳларининг мададкорлиги ҳам бор. Олим Абдулла Авлоний, К. Камий, Хислат, Мискин, Ю. Сарёмий, С. Хондайлиқий, С. Ажзий сингарилар ҳақида мақолалар ёзди, ноҳақ унутилган сиймолар руҳини шод этди. Қадриятларни эъзозлаган элда қадр топади, деганлари шу бўлса керакда.

А. РАСУЛОВ,
ТошДУ доценти.

Устюрт ҳақида фильм

Ўзбекистоннинг жуғрофий иқлими ўзига хос. Айниқса, Устюрт ҳудудида ўзгача табиат манзараси кўзга ташланади. Шу сабабли ҳам тадқиқотчи олимлар унинг ўсимлик оламини ўрганиш борасида самарали кузатишларни олиб бордилар.

Кўп йиллик бу изланишлар янги яратилаётган фильм учун бой материал берди. «Устюртнинг сири ва афсонаси» деб аталган мазкур ҳужжатли фильм 12 сериядан иборат бўлади. Шунингдек, экран асарида Устюртнинг экологик ҳолатини ўзида акс эттирувчи кинолавҳаларга кенг ўрин берилади.

Янги фильм устида «Экофильм» ижодий бирлашмаси иш олиб бормоқда. Фильмлар тайёр бўлгач, уларни дастлаб Европа ва Скандинавия мамлакатларида кўрсатишади.

●

МУКАММАЛ ДАРСЛИКЛАР

Умумтаълим мактабларини дарслик ва қўлланмалар билан қуроллантириш йўлида «Ўқитувчи» нашриёти катта иш қилмоқда.

Бошланғич синфлар учун тайёрланган дарсликлар ўқувчиларни мамнун этди. Айниқса, математикадан ёзилган дарсликлар мукаммал бўлиб чиқди. 7- ва 8-синфлар учун мўлжалланган «Алгебра» дарслиги устида ҳам ҳар томонлама жиддий иш олиб борилди. Нашриётда, шунингдек, «Аналитик геометрия» «Математика» каби дарсликлар кўп нусхада чиқарилди.

А. АЛИЕВ.

«НОДИРАБЕГИМ» НОМИГА МУНОСИБ

Ўтиб бораётган йилимизнинг баҳорида Райҳон опа Тўраева янги фольклор дастаси тузармишлар, деган гаплар қулоғимизга чалинганди. «Нодирабегим» номли янги халқ дастасининг чиқишларини кўрганимиздан кейин опанинг ғайратларига яна бир бор тан бердик.

Ўтган ҳафта темирйўлчилар маданият саройида Ўзбекистон Қизил Яримой жамиятига маблағ ўтказиш учун уюштирилган катта концерт дастурида қатнашган мазкур даста ўз қўшиқлари, лапарлари, рақслари, ҳажвий айтишув ва интермедиялари билан томошабинларнинг энг кўп олқишигa сазовор бўлди.

— Гуруҳимизнинг Нодирабегим номи билан аталиши бежиз эмас,— дейдилар Райҳон опа Тўраева.— Шоира ғазаллари билан ижро этиладиган қўшиқлар дастуримизнинг бошидан ҳам, якунидан ҳам ўрин олган. Яккасарой районидаги 2-маданият уйи раҳбарлари, шаҳар маданият бўлимининг мудири М. Мирзараҳимов, маҳаллалар хотин-қизлар кенгашлари бизга яқиндан кўмак бериб турибдилар. Гуруҳимиз Ҳалимахон, Муҳаббатхон, Маҳбубахон, Кароматхон, Саломатхон ва Рихсихон ая каби 6 ёшдан 78 ёшгача бўлган ўқувчи, ишчи, ҳамшира, ўқитувчи ва бошқа турли касб эгалари ҳамда уй бекалари бўлмиш аёллардан иборат. Чиқишларимиз маҳалла—кўйдами, маданият уйларидами, катта саҳналардами, хуллас халқимиз томонидан яхши кутиб олинмоқда. Биз учун энг асосийси ҳам шу.

Ҳа, пойтахтимизнинг турли бурчакларидаги фольклор санъати шайдолари касбларидан, ёшларидан қатъий назар, масофанинг узоқлигига қарамай, Райҳон опанинг фольклор даста тузажакларини эшитиб келаверганлар. Демак, опанинг санъатсеварлар орасидаги ҳурматлари ҳамон баланд. «Нодирабегим» халқимизнинг яхши кунларида барчамизга манзур қўшиқ, лапарларини куйлайверишига ишонамиз.

Р. ШОЖАЛИЛОВ.

Суратларда: Райҳон опа (пастда ўнгда) маданият ходимлари ва ҳомийлар даврасида; «Нодирабегим» ҳаваскорлари.

Р. ШАРИПОВ суратга олган.

МЕҲР-ШАФҚАТЛИ БЎЛАЙЛИК

ОЛТИН ОЛМА, ДУО ОЛ

«Наврўз» хайрия жамғармаси яқинда тузилганига қарамай, кўпгина савобли ишлар қилмоқда. ЎзА мухбири жамғарма раисининг муовини З. Расуловга бир неча савол билан мурожаат этди.

— Жамғарма тузилишига нима турткн бўлди?

— Собиқ иттифоқ парчаланиб, озодлик шамоли эса бошлаши билан қадимий урф-одатларимиз, байрамларимиз ва маънавий қадриятларимиз тиклана бошлади. 1991 йилда ўтказилган «Наврўз» телемарафони кўпчиликнинг эсида.

Халқ дуоси, республика раҳбарларининг хайрихоҳлиги туфайли 1992 йилнинг 23 майида «Наврўз» хайрия жамғармаси ташкил этилди.

— Сир эмаски, бугунги кунда жамғармалар кўпайиб кетди, жумладан «Болалар», «Меҳр-шафқат», «Орол», «Маҳалла»... Хуллас, санайверсак, кўп. Мазкур жамғарманинг бошқаларидан фарқи нимада?

— Саволингиз ўринли. Ҳақиқатан ҳам жамғармалар сероб. Лекин ҳар бир жамғарманинг ўз ўрни бор. Биз республикада тузилаётган барча жамғармаларни қўллаб-қувватлаган ҳолда халқимизнинг турмуш даражасини яхшилашда улар билан ҳамкорлик қиламиз. «Наврўз» ихтисослашган хайрия жамғармаси бўлиб, унинг фаолият тармоқлари кенг. Жамғарма ходимларининг маоши ўз кичик корхонамиз орқали ишлаб топилган маблағдан беріляпти. Корхона даромадининг 20 фоизи хайрия мақсадларига сарфланади.

— Жамғарманинг баъзи ишлари ҳақида огоҳ этсангиз.

— Хайр-эҳсоннинг катта-кичиги бўлмайди, ҳар ким қурби етганича, албатта. Пайғамбаримиз ҳадисларида ўнг қўлинг қилган эҳсонни чап қўлинг билмасин, дейилган. Яъни бирор манфаатни кўзламасдан хайр-эҳсон қилиш лозим, билъакс, унинг савоби тегмайди.

Мустақилликнинг бир йиллиги олдидан Чирчиқда шаҳар ҳокимлиги билан биргаликда хайрия тадбири ўтказдик. Унда кам даромадли оилалардан учтасига соғин сигир ҳадя қилдик. Тўқсон ёшдан ошган отахонларимизга сарпо улашдик. Уч нафар келин-куёвнинг никоҳ тўйига ҳар бири 22 минг сўмлик уй жиҳози топширдик. Қибрай туманида 131 гўдакнинг суннат тўйини ўтказиш учун жамғармамиз юз минг сўм сарфлади. Мустақиллик байрами кунларида Тошкент тумани ҳокимлиги билан биргаликда 22 ёш оилага тўйи арафасида мебель ва гилам ҳадя этилди.

Жамғармада аҳолидан тушаётган аризаларни ҳам ижобий ҳал этяпмиз, уларга баҳолиқудрат кўмаклашяпмиз. «Олтин олма — дуо ол, дуо — олтин эмасми» деган нақл бежиз айтилмаган экан, «Наврўз» элнинг дуосини олиб, унинг назарига тушди.

— Режалар ҳақида сўзлаб берсангиз.

— Бозор муаммолари ҳар бир оиланинг эшигини қоқиб турган ҳозирги вақтда эртанги кунни ўйламай бўлмайди. Келаси Наврўз байрами олдидан «Наврўз-93» пул лотереясини чиқардик. Унда беш юз минг, бир миллион, ҳатто уч миллион сўмлик ютуқлар бор.

Юқорида айтиб ўтганимдек, жамғармамиз хайрия учун маблағ йиғишдан ташқари, ишлаб чиқариш, тижорат фаолияти билан ҳам шуғулланади. Ташқи иқтисодий ва маданий алоқалар бўлимимиз Америкада яшовчи юртдошларимиз билан ҳамкорлик қилиш ниятида. Туркия, Покистон ва Германия давлатлари ҳудудида «Наврўз»нинг қўшма корхоналарини очмоқчимиз.

Абдумажид АЗИМ,
ЎзА мухбири.

• Луқма

БОЛАЛАРНИ БЕҲАЁЛИКДАН АСРАНГ!

...Қиш бўлишига қарамай, қуёш чарақлаб турарди. Тошкент марказидаги «Меҳржон» болалар Маданият ва истироҳат боғи одамлар билан гавжум. Бу сўлим гўшага кўпроқ кичкинтойларини етаклаган аёллар келишади. Катта дарвозадан кираверишда ҳамиша одам тирбанд. Ўтган-кетганлар камёб нарса сотилаётган бўлса керак деган ҳаёлда ўртага кирмоқчи бўлишади. Бу ерда эса китоб сотилади. Кичкинтойлар одатда суратли китобларни қизиқиб ўқишади. Бола етаклаган аёллар пештахтага териб қўйилган китобларга назар сола бошлайди. Бироқ улар бир сония ўтар-ўтмас, юзларини беркитиб, бу ердан узоқлашади.

Гап шундаки, пештахтанинг кўринарли жойига муқовасига аёл ва эркакнинг беҳаё сурати туширилган китоб ҳам қўйилган. Тагига «бир марта варақлаб кўриш — 10 сўм» деган сўзлар ёзилган бу китобни кўздан кечираётган пулдорлар ҳам йўқ эмас. Кўзойнак тақиб олган бир аёл ўзини босиб туролмай шундай деди:

— Қандай замонларга қолдик, шунчалик ҳам беҳаёлик бўладими!

Бироқ унинг гапига ҳеч ким эътибор бермади.

Биз Миробод туманида рўйхатдан ўтган «Катюша» кичик корхонасига қарашли китоб дўкони сотувчиси Лена Теченкодан саҳифалари беҳаё суратлар билан тўла бундай китоблар Москвада чоп этилиб, кўплаб олиб келинаётганини аниқладик.

Ўринли савол туғилади: болалар маданият ва истироҳат боғининг маъмурияти бундай китоб савдоси кичкинтойлар тарбиясига салбий таъсир этишини билишмасмикин? Болалар боғида кўпроқ ёшларнинг севимли ёзувчилари асарлари сотилади. Шуни ҳам айтиш кераккі, бу ердаги қўлланма ва дарсликларнинг баҳоси ҳам осмонда. Масалан, инглизча-русча тиббиёт луғатининг нархи 1000 сўм. Олди-қочди романлар эса 500-600 сўмдан пулланмоқда.

П. НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

«02» ХАБАР БЕРАДИ

ҲАММАМИЗ МАСЪУЛМИЗ

Вилоятимизда ноябрь ойининг ўзида содир этилган жиноятлар сони бирмунча ташвишлидир. 14 марта қотиллик юз бергани, 55 та оғир тан жароҳати етказилганлиги, 11 та номусга тегиш қайд қилинганлиги, 33 талончилик ва безорилик, 316 марта эса давлат, фуқаролар мулки ҳамда автоуловларни ўғирлаш жиноятлари содир этилганлиги барчани масъулиятлироқ бўлишга ундаши керак. Айниқса, ойнинг охирги ҳафтасида юз берган қотилликларни келтириб чиқарган ҳолатлар, сабаблар ҳеч ўзини оқламаслиги кишини таажжубга солади. Буни қуйидаги мисолларда ҳам англашингиз мумкин.

● 29 ноябрь куни Олмалиқ шаҳрида истиқомат қилувчи 31 ёшли Н. Наумова марказий тузатиш-механика заводи ишчиси бўлмиш 55 ёшли ўз отасини биргина «ишламай юраверасанми?», — дегани учун пичоқлаб ўлдирган.

● Қибрай районидаги темирйўлчилар даҳаси ҳудудида ҳам ҳеч қаерда ишламайдиган 39 ёшли В. Масленцев жанжаллашиб ўз амакисини бошига темир билан уриб ўлдириб қўйган.

● Йўл улов ҳодисалари, улар натижасида инсон нобуд бўлиши ҳоллари сезиларли даражада камайган. Шунга қарамай, айрим ҳодисалар ҳайдовчиларнинг масъулиятсизликларидан далолат беради. Масалан, 24 ёшли ҳеч қаерда ишламайдиган Д. Кенжаев «Восход» мотоциклида кетаётиб Бўка автостанцияси рўпарасида ағдарилиб тушган ва оғир тан жароҳати билан касалхонага етказилган.

● Бўстонлиқ автокорхонасининг ҳайдовчиси А. Мирзараимов эса ўзи бошқариб бораётган автобусда «Москвич» маркали машинани уриб юборган. Натижада енгил машина ҳайдовчиси 27 ёшли Ф. Холов ҳаётдан эрта кўз юмган.

Умуман олганда, ноябрь ойи милиция учун анча мураккаб келди. Шахсий таркиб жамоат тартибини сақлаш мақсадида вилоятдан бошқа ҳудудларга жўнатилган, Тошкент шаҳри атрофидаги районлар ходимларининг асосий қисми маълум тадбирга жалб этилган. Пахта далаларида меҳнат қилган ёрдамчилар тинчлигини таъминлашда эса сал кам мингта ходим иштирок этди. Шу боис ҳам у ерларда жиноий ҳолатлар рўй бергани йўқ. Бу каби турли сабабларга қарамасдан вилоятимиз милиция ходимлари куну тун фидокорона, сергак хизмат қилмоқдалар. Ўз навбатида фуқароларимиз ҳам барча жабҳада бир-бирларига эътиборли, меҳр-оқибатли, ён-атрофдаги воқеаларга масъулиятли бўлсалар фойдадан ҳоли бўлмас эди.

М. МИРСОВУРОВ,
Тошкент вилояти ички Ишлар бошқармаси бўлим бошлиғи ўринбосари, милиция подполковниги.

ЭЪЛОНЛАР БУРЧАГИ

РОССИЯДА ҚАРЗДОРЛАРИ БЎЛГАН ЎЗБЕКИСТОН КОРХОНАЛАРИ ВА ТАШКИЛОТЛАРИНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Нижний Новгород шаҳрининг АвтоГАЗбанкидаги бизнинг қарзларимизни тўлаганингиз тақдирда Ўзбекистон республикаси «ГАЗ» автомаркази зудлик билан Сизнинг биздаги қарзингизни узади.

Манзилимиз: 702009, Тошкент вилояти, Тошкент райони, Ҳасанбой қишлоғи, Ҳалқа йўлининг 21-километри.

ТЕЛЕФОН 31-01-10.

Республика Болалар бадиий ижодиёти маркази

«НАВРЎЗ» МУСИҚАЛИ ХОРЕОГРАФИК ТЕАТР-СТУДИЯСИ

1992 йил 25 декабрдан 1993 йил 5 январгача

БОЛАЛАР УЧУН

ЯНГИ ЙИЛ БАЙРАМ ТОМОШАЛАРИНИ ЎТКАЗАДИ

Дастурдан Янги йил арчаси атрофида қувноқ ўйинлар, рақслар, театрлаштирилган кўнгилочар томошалар, мультфильмлар, болалар бадиий ишларининг кўргазмалари ўрин олган.

БОЛАЛАР ҚОРБОБО, ҚОРҚИЗ, ЭРТАК ҚАҲРАМОНЛАРИ БИЛАН УЧРАШАДИЛАР ВА ЯНГИ ЙИЛ СОВҒАЛАРИНИ ОЛАДИЛАР.

Оммавий ва якка тартибдаги талабномалар қуйидаги манзилда қабул қилинади: **Тошкент шаҳри, Сапёрлар кўчаси: 15- уй.**

Телефон: 56-62-29.

Тошкент ҳақиқати

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Телефонлар:

ХАТЛАР ВА ОММАВИЙ ИШЛАР БЎЛИМИ — 33-40-48.
АХБОРОТ, ТИЖОРАТ ВА ЭЪЛОНЛАР БЎЛИМИ — 33-99-15.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, Газета офсет усулида А—2 форматида босилади. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.

Нашр кўрсаткичи: Г-516. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 20.00 31730 нусҳа босилади.